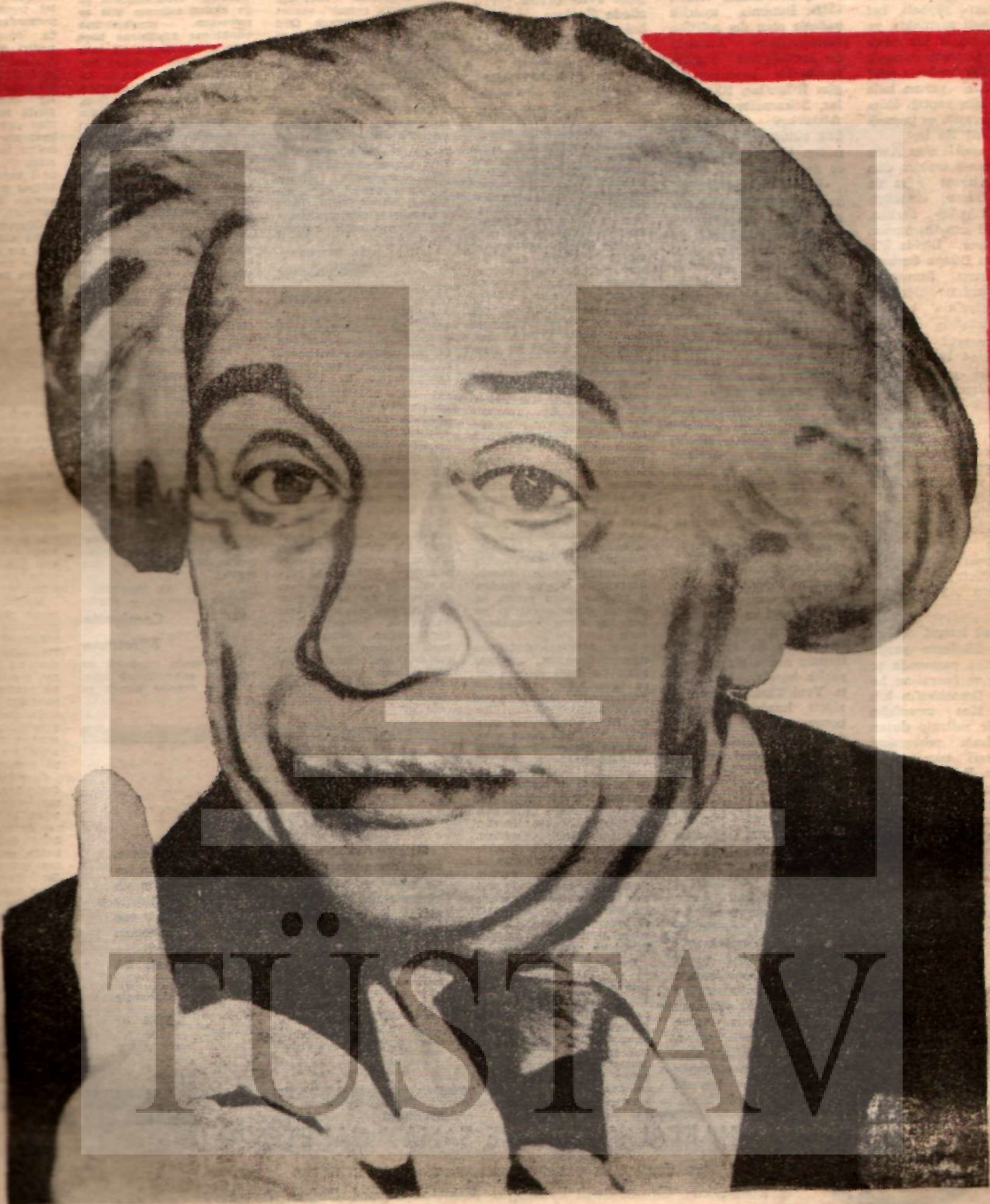

YÖN

HAFTALIK GAZETE

SOSYALİZM
ANLAYIŞIMIZ

EINSTEIN: «Feza çağında tek yol Sosyalizmdir»

... bir kalkınma memleketimiz de mümkün değildir. Devletçilik, zaruridir. Yalnız Tanyol'un incelenmesinin gösterdiği üzere, Türkiye'de memur aristokrasisi hâlâ kuvvetli. Memur aristokrasisine dayanan bir devletçilik kolayca dejenere olabilir. Devletçiliğin emekçi yığınlarına da yanmak şart. Emekçilerin hızla teşkilatlanması, kuvvetlenmesi ve hareketin şuur kazanması lüzumlu.

Televizyon sevdası

Televizyon sevdalıları, şimdilik başarıya ulaşamadılar. Basın-Yayın Bakanı C. Tevfik Karasapan ile televizyoncu kesilen ve dost gazetelerde destek arayan Altınur Kılıç'ın gayretleri, Yüksek Planlama Kurulunu ikna etmeye yetmedi. Kurulda, Devlet Plânlama Teşkilâtının görüşü hâkim oldu ve ilk beş yıllık plânda televizyon işine girilmemesi kararına varıldı. Böylece mahdut yatırım imkânlarının, şimdilik lüks bir istihlak malı olarak kalmaya mahkûm bulunan televizyona yöneltilmesi önleildi.

Hikâyenin aslı şu: Büyük kârlar peşinde kogan veya ana vatanda artık demode olan malzemelerini avantajlı fiyatlarla lüks meraklısı fakir memleketlere devretmek isteyen ecnebi firmalar, Türkiye'de televizyon kurmaya talip. Hatta bunlardan Japon ve Alman firmaları. Türkiye'deki siyasi temsilcilerinin aracılığıyla hükümetimize temasa geçecek kadar başarılı çıktılar. Batı Almanya, kendi uvrunu altındaki firmaların Türkiye'deki televizyon yatırımlarını, bir cins kapitülasyon sayılabilecek olan Alman yatırımlarını garanti eden anlaşmanın çerçevesine bile almış...

Bu çok hevesli firmalar, görüşme göre fazla bir şey de istemiyorlar. İnsancıl firmalar, bütün masrafları kendileri karşılayarak televizyon istasyonunu kurmaya hazır. İstedikleri topu topu televizyonun işletme imtiyazı ve alıcı cihazların onlardan alınmasının garanti edilmesi. Türk Hükümeti, bu önemsiz imtiyazlardan sağlanan mütevazı kârları transfer edecek. İnsancıl firmalar bu çok ufak menfaat karşılığı Türkiye'de televizyon kavuşturacaklar.

Sam Amcaya gelince, o televizyon alanının doğrudan doğruya özel teşebbüse bırakılmamasını istemiş. Bunun için mer'î telisiz kanununun değiştirilmesi gerekliliği. Zira mer'î Telisiz kanunu, Türkiye'de televizyon ve radyo işletmek hakkını özel şahıslara vermemekteymiş. Türkiye'de bir radyo imalatihanesi işleten Philips ise, ileride televizyon cihazları imalinde tasarruf sağlamak vadiyle bu işin ona verilmesi gerektiğini ileri sürmüştü. Bu kadar cazip teklifler kar-

Cefâli Tevfik Karasapan
Televizyon sevdası...

şısında bizim «gentlemen» basın yayıncılarımızın hissiz kalması doğrusu çok zordu. Üstelik her bakanın gönlünde de, «televizyon» Türkiye'ye getiren adam olma sevdası yatıyor. Bunun için Basın-Yayın ve Turizm Bakanlığının gelmiş geçmiş bütün koltuk sahipleri televizyon işine dört elle sarıldılar. Basın, Türkiye'de televizyon kuruyoruz diye sayısız demeçler verdiler. Her işte olduğu gibi, televizyon sevdasında da. Sayın ilgilileri «miz vatanperverane bir gerekece bulmakta gecikmediler: «Efen dim, eğitimde geriyiz. Televizyonla eğitim yaparak bu geriliği kapatmamız lazım. Onun için televizyonun kurulması zarurî». Bu çok vatanperverane gerekece karşısında kimsenin çik diyememesi lazım. Ne var ki Basın-Yayınca 40 km. çapında bir çevreye hizmet edecek bir istasyon kurulması uygun bulunmadı. Gerek Almanlar ile gerek Philips ile yapılan müzakerelerde 9-12 milyon lira maliyetli ve 40 kilometrelik bir alana hizmet edecek bir proje bahis konusu olmuştur. Ancak Japonlar, tekmi Türkiye'ye icine atacak bir proje ile Hükümeti ikilendirmeye çalıştırlarsa da, bu projeyi «çok na hal» gerekmesiyle bizim zoraki eğitimciler derhal reddetmişlerdir. Böylece eğitim gerekisi de ha işin başında ciddiyetini kaybetmiştir. Nitekim 40 km. lik ilk istasyonun yerini tesbit ve proje hazırlığı safhasında da Ankara lehinde karar alınmıştır. Zoraki eğitimciler, Ankarada 40 kilometrelik bir alan çerçevesinde yayın yaparak Türkiye'nin eğitimini sağlayacaklar...

İşin içyüzünü daha iyi öğrenmek için şimdi sözü. Ulus yazarı İffet Aslan'a bırakalım:

«Türkiye'ye bedava bir televizyon istasyonu kazandırmayı teklif eden şirketler elbette kâr peşinde koşmaktadır. Onlar bakımından memleketin neresinde 40 kilometre çapında bir çev-

rede en fazla eğitim cihazı satın alma kudretinde kimseler toplanmış ise, ilk televizyon istasyonu o çemberin ortasında kurulmalıdır. Bu da işe İstanbul, Ankara veya Ege Bölgesinin bazı hollümlerinde başlanmasını gerektirir. Televizyon Şirketlerinin asıl gelir kaynağı olan ilân bakımından da vaziyet aynıdır. Zira icarî müesseselerin meselâ Çemişkezek halkına gösterilen eğitim programları arasında Şirketlerin reklâmını yaptırmak için küçük dolusu para harcamağı istemeyecekleri muhakkaktır. Şu halde yabancı Şirketleri cezbeden imkânlar ile eğitim gâyesiyile kurulacak bir televizyon istasyonu teklifi hayli güç görünmektedir.»

Lüks televizyon projesi şimdilik önlemedi. Fakat bu olay, en ufak hesapların bile nasıl vatanperverane gerekçelerle piyasaya sürüldüğünü ortaya koyuyor. Ankarada 40 kilometrelik çevreye hitap eden bir televizyon istasyonu kurulacak. Bunu ancak pahalı televizyon aletlerinin sahip zenginler takip edecek. Programlar, kâr endişesiyle ticarî reklâmlarla doluracak. Sonra bu sayede Türkiye'nin eğitim devresi çözülecek... Doğrusu çok vatanperveriz...

Altınur Kılıç
Bir televizyoncu

Düyunu umumiye mi?

Sabri Esat Siyavuşgil'in Yeni Sabah'ta çıkan bir İkrası, basın da büyük yankı uyandırdı. Fıkra şu:

«Ticaret Vekili İzmirde ağzından baklayı çıkardı.

Kendisi, ifadesine göre, ekonomide liberalizme pek taraf değilmiş, ama ne yapmış? Başta Amerikalılar olmak üzere bizim yardımımıza koşanlar;

«Biz size yardım ederiz, açığı kaplarız, ama bazı şartlar la, demişler.

Ticaret Vekili bizzat diyor

«Öyle şartlar ileri sürdüler ki bunları burada söyleyemem.

Demek bu dostlar, liberalist olmadığını iddia eden bir Ticaret Vekilinin dahi açıklamayacağı kadar ağır şartlar ileri sürmüş olacaklar. Ama, pek merak ettim, ne imiş acaba bu şartlar?

Ticaret Vekili, bu kadarını çıkardıktan sonra, esrar perdesini birazcık kaldırmak lüzumunu hissetmiş olacak ki, bu şartlardan bir kaçını açıklamak için kendini alamıyor:

«Türk hükümeti destekleme mübayaaları yapmasın, bunun yerine müstahsil korumak için kredi karşılansın. Yeni ofisler kurulmasın, mevcut ofislerin de döner sermayeleri olsun.

Şartlar, her halde yalnız bunlardan ibaret olmamalı, ama Ticaret Vekili neak bu kadarını açıklamaya kendini mezun sayıyor. anlaşılan!

Kimbilir, şu şartlar arasında istihsal kooperatifleri kurulmasını, endüstriyi koruyacak müdahaleler yapılmasını, fiitllara ve ücretlere karşılansın ilh. ka bilinden olanları da vardır helki.

Nereden bilelim? Ticaret Vekili teferruata girmiyor ki! Geçici demokraside yasıyoruz, fakat milletin her şeyi bilmek hakkı henüz tanınmış değil zahir.

Ama, anlıyoruz ki, dostlar bizi tam bir liberal sistem içinde bırakılmamak istiyorlar. Serbest piyasa olsun, rekabet olsun, biz hem leccide bichicimide, hem de dışarıda bu işlerin üstâdlarıyla serbestce müadele edecek var olmak, sonra kalkınma refaha kavuşmak faziletini gösterelim. Al Jah âfiyet versin!

Sayet bu nasihatleri dinlemezsen de Devlet sermayesi ve Devlet gücüyle kalkınmaya teşebbüs edecek olursanız, bize küsecekler. İstihsal kooperatifleri, Devlet fabrikaları, hızla sanayileşme ve bunlara bağlı olarak adil bir icimâl uzam, dostlarımızın hoşlarına gitmeyen şeyler her halde, lütfen bile etmemeli, yoksa yardım yerine avucumuzu ya larız. Basta Amerikalılar olmak üzere yardımımıza kosaan bu dostlar, her halde mütehasısları vasıtasıyla, bizim Plânlama Dairesini de diledikleri istikamete çevirmiş olmalıdır.

Bu arada benim pek anlıya aydın, daha doğrusu pek haz medenîliğim bir nokta daha var. Sayın Ticaret Vekili Muhlis Ete, Hükümet politikasına şiddetle çıkan Ege müstahsilleri karşısında, kendisinin liberalist olmadığını nasıl sövliyebiliyor? Sayet, dediği gibi, liberalist değil ise yardımımıza koşan yabancı dostların koştuğu şartlara top yekûn esyallah diyen bir kabine de nasıl röhate oturabiliyor?

Kendisi benim bildiğim, Üni vesite hocasıdır, ekonomi müte

Prof. Cahit Tanyol
«Romanlıyı tanıyalım»

men. Baralarda, sermaye birikimi, ticaret, tefecilik, emtia ve gayri menkul spekülasyonu gibi alanlara akıtan, fakat bu ülkeleri sanayileştirmek için çok zavif kalma bir burjuva sınıfı vardır.

Bu şartları farklı da olsa, Sayın ve Tanyol, Batı anlamında bir burjuva sınıfının memleketinde mevcut olamayacağı konusunda birleşiyorlar. Bu görüşün tabii sonucu, Tanyolun «Romanlı»-aracılıktan kolay pa na kanunmaya alışmış, şahsî çıkar peşinde teşebbüs namı altında sermaye kümreler. Türkiye'nin ikinci kalkınmasında önemli bir rol oynayamazlar. Yani Batıda olduğu gibi, özel teşebbüse daya-

AHMET FİŞEKİR

INEKİ SUNA

KOVA FB

KAYA HAYVANDIR

NECLA KOMİNİSTTİR

an. unu

hassasıdır. Başvekil değildir ki, yalnız siyasete kuvvet verip ateş ile su gibi birbirine tad seyleri bir nutukla birbirleriyle bağdaştırabileceğine samimiyetle inansın. Libernalist olmayan bir iktisatçı.

Devlet sanayiinin, ofislerin, hi maye sisteminin ill. ill. iflâhını kesecek bir XIX. asır liberalizmine, yabancı dostlar böyle istiyor diye hiç hay hay eder mi? Tezatlarla şifir yazılır, ama bir

İlhan Selçuk

Anayasa ve Bakanlarımız

BİR nokta üzerinde tekrar tekrar durmakta fayda var. Sağlık Bakanı Yusuf Azizoğlu, Urfa'da konuşuyor:

— Af, bütün vatandaşları ilgilendiren bir mevzu dur... diyor, ama 55 ağı kanunu, aştan daha elzemdir. Bu 55 ağı kanunu, Ekim ayına kadar kaldırılmazsa biz yerimizde bulamazsınız.

İşte 55 ağı meselesini Türkiye'nin en önemli davası haline getiren bu Azizoğlu'nun Devlet Hastahaneleri komisyonundaki fikirlerine bakalım:

— Devlet hastahanelerinin süratle özel teşebbüse devri gerekmektedir. Ücrette de hastahane sahibini serbest bırakacağız. Zaten bu iş hükümet programına dahildir.

Bir de Anayasayı açıyorsunuz. Madde 49 da «Sağlık Hakkı» başlığı altında şunlar yazıyor:

— Devlet, herkesin beden ve ruh sağlığı içinde yaşayabilmesini ve tıbbî bakım görmesini sağlamakla görevlidir.

MALİYE Bakanı Ferit Melen, Ankara'da konuşuyor ve diyor ki:

— Kaldor raporu tatbik edilemez. Çünkü rapor sosyalist temayülldür.

Aynı Bakanın getirdiği «liberalist» temayüllü tasarı fakire vergi yükünü alabilmesine bindiriyor. Zenginün yükünü alabilmesine hafifletiyor.

Bir de Anayasayı açıyorsunuz. 61 inci maddede, Vergi Ödevi başlığı altında şunlar yazıyor:

— Herkes kamu giderlerini karşılamak üzere mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlüdür.

OZEL teşebbüs, Ankara'daki Atatürk ormanlarını, sanayi sitesi yapmak üzere istiyor. Sanki ensesi zenginün borç odasına:

— Evet eteneğim... demek için iktidara geçmiş aslan bakanlarımız neredeyse bu isteği de kabul edecekler. Bir özel teşebbüs sözcüsü çıktı:

— Atatürk sağ olsaydı, evette bu ormanı özel teşebbüse veririrdi... diye ahkâm da kesiyor. Devlet Bakanları, ağaları var dilleri yok susuyorlar.

Bir de Anayasayı açıyorsunuz. 191 inci maddede, ormanların korunması ve geliştirilmesi başlığı altında şunlar yazıyor:

— Devlet ormanların korunması ve ormanlık sahalara genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır. Devlet ormanları, kanuna göre, devlete göre nitelikli ve işlenir. Devlet ormanlarının mülkiyeti, yonelişimi ve işletilmesi, özel kişilere devrolunamaz. Kamu yararını dışında irtilak hakkına konu olamaz.

SAYIN İnönü, basın toplantısında kendisine sorulara:

— Antidemokratik kanunlar ne zaman kaldırılacaktır? Eski Adalet Bakanı Türkoğlu, Ceza Kanununun daki faslın eşitliği maddelerinin kaldırılması için gerekli hazırlıkların bitirildiğini müjdelemiştir. Yeni kabinenin tutumunda bir değişiklik var mı? Sualini şöyle cevaplandırıyor:

— Anayasa Mahkemesi kurulmaktadır. Antidemokratik kanunları Anayasa Mahkemesinin halledeceğini sanırım.

Bu suretle İsmet Paşa, ferî hürriyetlerini kısacı antidemokratik engellerle meşgul olmayı hükümetten çok, Anayasa Mahkemesinin işi gibi görüyor.

Bir de Anayasayı açıyorsunuz. Madde 10 da, Temel Hakların niteliği ve korunması başlığı altında, şunlar yazıyor:

— Devlet, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, ferî huzuru, sosyal adalet ve hukuk devleti ilkeleri ile bağdaştıracak surette sınırlayan siyasi, iktisadi, sosyal bütün engelleri kaldırır.

BU seriyi istediğiniz kadar çoğaltabilirsiniz. Biz, günlük basında da zaman zaman dokunulan bazılarının şöyle üstünlükü bir panoramasını yaptık. Ama bize öyle geliyor ki, en başta hükümet üyelerimiz olmak üzere, bizi yönetmek durumunda bulunan sayın zevat, Anayasayı ya iyi okunmuşlardır, ya da okuyup unutmuşlardır. Belki de çok iyi bildikleri ve hatırladıkları halde, bilmemezlikten gelmek, çıkarlarına uygun görünmektedir.

Sanırım için esas çelişmezliği şu noktada başlıyor: Anayasa, bir devrim idaresi tarafından hazırlanmıştır. Bu Anayasayı tatbik etmek durumunda bulunan iktidar ise, tam anlamında bir muhafazakâr iktidardır.

Buna rağmen, Anayasanın açık hükümleri konusunda, rengi ve cinsi ne olursa olsun, bütün iktidarlardan titizlik beklemek de bizim hakkımızdır.

Sabri Esat Siyavuşgil
«Nereye gidiyoruz?»

milletin hayatına istikamet verilmez.

Bizim ezeli kusurumuz, galle ba lâik görünüş seftalık etmek. Devletçi geçinip liberalizme bağlanmak, demokrasi süs verip diktatörlük kurmak kabildinden tenekkuzlara karşı şerbetli olmanız her halde!

Bu fıkra üzerine Vatandaş Sevek Süreyya Aydemir. «Şimdi di söz borç verenindir» isimli bir beyanat yazdı Sevek Süreyya şunları söyledi:

«Kaderimiz bu kadar yeniden borçlanmaya bağlı kalınca bize borç veren kaynakların asıl söz sahibi olan Birleşik Amerika devleti. bize elbette ki dillediği gibi aklı öğretmek, yol göstermek, daha doğrusu dillediği gibi kumanda etmek yetkisini kendisinde görecektir. Bu arada:

— Devlet ofisler kurmasın! Kurulanların geniş kaynaklarını dondurmak için onları dönem sermaye bağlasın! Devlet müstahsil den müdahale mübayaaları yapmasın! Müdahale mübayaaları ya pıncık teşekküller meydana getir mesin! Müstahsil ancak ihracatçı tüccarlar başbaşa bırakılabilir. Hatta öyle şeyler ki, bunların açıklanmamasını doğru olmuştur.

1947 de ilk Amerikan yardım ları harekete gelirken Sumerbank açılacak 25 milyon dolarlık bir kredi muamlaesi bahis konusu olmuştu. Bu amaçla Amerika Jariy Sumerbank Umum Müdürü'nün inazasını kabul edemeyecekleri. İktisat Vekillinin de inza koy maması, ama Vekiller inazasının da Vekiller Heyetince tasdik edilmesini, bu tasdik de Cumhurbaşkanınca onaylanmasını istediklerini görmüşük.

Bu talep o zaman bizlerde istikbale altı garip düşün celer uyandırmıştı. Ama bugün zaman ilerledi. Devlet işletme ferî hem devlet içinde her türlü teşebbüs kudretinden mahrum donmuş teşekküller hâline sürüklendi. Hem de yeni devlet ofisleri karar sak Amerikalılar bize yardımları ne keseceklerini bildiriyorlar. Bu lâsa dünya değişti. Mesele CHP, eskiden devletçiydi. Şimdi programına göre gene öyledir ama bu gün kabinedeki CHP vekilleri par ilerinin programını hergün bir harsar altına gizleyip sanki ikdebilir

Şevket Süreyya Aydemir
Sam Amcayı İkaz!

şeyle diyorlar. — Dayı bakkal. evvejet kur dugumuz devlet işletmelerini için kusarsa esaslı Umumi zaten kusa bezettiler. Zatenın ise Vatandaşın bu işi daha kurmayacağı. Bizi ateş ve ne olur bizim kredi keranını kesme!

Evet bakkal işteçapıtır ve elbette ki teatrin halinden anlar...

Daha sonra Çetin Altan bir fıkra yazarak, durumunu ne kadar haysiyet kırıcı olduğunu, kendine has usubuya ocağı. Fakat İca ret Bakanı Muhlis Ete'öçen sadre gita bir ses çıkardı! Yarabbi bu kadar mı vurjum duymaz olduk. 4 Agustos 1958 kararlarından sonra C.H.P. Genel Başkanının, Dü yunu Umumiye'nin geri geldiğini ima eden bir konuşması üzerine Menderes kıyamağı koparmış; ken disi ve bakanları güncerce radyo larda okunan cevaplar vermişler di. Peki ya şimdi? Artık herşeyi kanıksadık. Duyunu Umumiye id diaları, bir kulagemizden giriyor, öbür kulagemizden çıkıyor.

Türkiye İşçi Partisi

Türkiye İşçi Partisi Genel Yö netim Kurulu. Pazar günü Ankara rada açık bir toplantı tertipliye rek, yeniden görev bölümlü yaptı. Genel Başkanlığa, bir beyaz oy sayılmama oybirliğiyle Mehmet Ali Aydar tekrar getirildi.

Toplantı, Mehmet Ali Aybar'ın usun bir konuşma yaparak, gö rüşlerini açıklamasına vesile oldu. Diğer politikacıların nutukla rını kalite bakımından fersah fersah geride bırakan konuşma da, Aybar şu sözlerle ilericiler küv vetleri birleşmeye çağırdı: «Bu gün gerici çevreler hızla teşkilât lanmaktadır. Aralarında doğru dan doğruya münaşeret olmayan kimseler, ilericilere karşı cephe birlikleri kuruyorlar. Bunun kar şısında ileri kuvvetlerin birbiri ne düşmesi, birbirinden ayrı kal geceği ve ulusal kuvvetler için affedilmez bir gaflettir.»

Yabancı İşyerleri

Çalışma Bakanı Süleymen Ecce vit'in yabancı işyeri iş yerlerine münaşeret ocağını açıklamaması, işyeri arasında uzantı yarattı. Ni hayet bu iş yerleri özel yabancılara şirkete ait. Burasarda Türk iş çisi çalıştırıyor, Türk iş kanunu çigeneniyordu.

İşyerleri uzantısını Lâstik— İş Genel Başkanı Kıza Kuas dile getirdi. Kuas, şöyle diyor: «De mek oluyor ki yabancı, askeri iş yerleri Türkiye kanunlarını ve Ça lışma Bakanlığını tanımayacak ka dar kendilerinin imzaya görmek tedirler. Bu durum Türkiye'nin içinde ulusal ekonomik ve sosyal şartlar bakımından çok dik katı çekiçidir. Yabancı askeri iş yerlerine Türkiye'ye yer vermiş olmamız, bucumuzun, ekonon mik menfaatlerimizden, hürriyeti mizden ve izzeti nefsimizden vaz geçtiğimizi manasına geimmez. Top raklarımızda dileğikenin gibi at oy natmak istiyen dostlarımız, bir devleti otoritesine ve Birleşmiş Milletler Anayasasına saygı gös termeleri gerektiğini ilhar ederim.»

İhtar serttir, acıdır, fakat ye rindedir. — Çi Çalışma Bakanı, Türk topraklarında çalışan Türk iş çisinin haklarını, hangi sebeple olursa olsun, koruyamayacak du ruma düşürülmemelidir. Hele si vil Ereği — Çelik inşaatı için ne söylenecek? İnşaatı yapan Morri son. askeri yerlerde olduğu gibi, sivil sektörde de dokunulmazlığı var. İşte Yapı—İş Federasyonu Başkanı Tahir Öztürk soruyor: Biz bu şirketlere devlet içinde devlet diyoruz. Buna karşı gelliyorlar. Millet huzurunda soruyo ruz. Hükümet mensuplarına: Bir tek müfettişlerin ve şirketlerin hudutlarından icreye sokabildiler mi?

Hayır, Çalışma Bakanlığı ve Türkiye Cumhuriyetinin İş Kanu nu, devlet parasıyla ve kredisiyle kurulan Ereği Çelik'in hudutları

dan içeri giremez. Ereği'deki Anon im kan şirketini istediklerini yapıp. İşyeri müdürü mi yapmış, 17 işçi yı derhal ıyından aldı. Ereğiye twist'i getiren sanayi münaşeret leri müdürü, işyeri senedokıardan çıkarmak için oaskı yapıp. Şirket idarecileri, Ereği'deki muhteşem twist partilerinin vakit bulup ta işçilere oarmacak bir yer ver mezler. Sözü yme Tahir Öztürk'e bırakalım: «İşte açıklıyorum; Ereği'de ouguna kadar Amerikalı lar tarafından işlerinden çıkarılmış 300'den fazla işçi var. Bun lar açlıkla ocağıya ocağılmış ve bir lokma ekmeğe muhtaç edilmiş olarak Ereği sokaklarında dolaş maktadır... Javamızda kararlıyız. Onlara bu ayın 17'sine kadar müh let verdik. Bu tarihe kadar teklif lerimizi kabul ettiklerini bildiri mezlerse, Ankaradan Ereğiye ka dar yürüyüş yapacağız. Şimdi hay kırıyoruz, 17 Türkiye Cumhuriye ti Hükümeti, Türk işçis Amerika lı Şirketler tarafından sömürül mekte, nor görmekteyiz...»

Çalışma Bakanlığı, Türk işçi sinin bu şikâyetlerini duymalı ve Türk toprakları üzerindeki bütün iş yerlerinde Türk iş Kanununu mutlaka hâkim kılmalıdır.

Bülent Eccevit
Haysiyet kırıcı itiraf

Bir tarziyecik

Türkiyeden ayrılan Amerikalıla ra dağıtılan bölgede, Türkiye'nin kötdenmesi önü mü yarattı. Bu özdünyâ en iyi şekilde dile geti ren va—Nu oldu.

«Hükümet Türkiyânün tahkir edilmiş sineye çekmemeli doğru su... Vereceğine sahip alacağını karga durumuna düşünmemelidir: Bir tarziyecik... Dest Yunanlılara verdiklerinde paralel, dost Amerika lıların bir tarziyecik.

Hâdiseye dahî tafsilâte ne ha ce?.. Çünkü Zafes gazetesinde bunu sâitunlarında kâr' de-recede yazdı: NATO işmeti için Türkiye'de bu lunup ayrılan Amerikalılara böl tenler dağıtmış; bunlarda Tür kiye kötilenir. Türkiyâ tahkir olunmuş. Bu da sosyal-İçerinin kendi aralarına-daki fâsitün bir benzeri hâlindeymiş belki; ama işte şüyü baldı Binaenaleyh bir tarziyecik!

Hükümetin oaynuna bu tarzı ye törenini tertiplenmek borçtur.

Gerçi NATO Kumandanı Kor general Brown, ikinci eiden öziir dileyanmış ama yazılı bile değil. Dağıtılan bütünleri alıp harice gi denlerin ardından bir ajans haberi bile salınp henüz esef beyan edilmedi. Türkiyânün tahkir suçü, 15 — 17 yaş arasındaki şumarık oğlanlara yükletiliyor. Onlar ki as kerî şahıs olamaz. NATO'da ne ararlar? Yaşları dolayısıyla ordu lara giremeyecekleri tahakkuk et tiğünden im'tiyazı mülâzimatından faydalanamazlar. Türk Kanunına rınca muhakeme bile gerekiz Türkiyânün tahkir etmenin hesabı nı versinler. gerekuyorsa; o başka mesele... Fakat daha önce tören sel bir tarziyecik.

Hükümet! Yunanlılar kadar hassasiyet göster. Hükümet! Teşebbüs geç. Bir tarziyecik milli teessürü ya tırtırmaya epey faydalı olacaktır. Usulü ile, erkânı ile bir tarzı yecik, et-adı

Antidemokratik Kanunlar

Millî Birlik Hükümetinin son zamanlarında Adalet Bakanlığı yapan Kemal Türkoğlu, bütün antidemokratik kanunların tarandığını, kaldırılmaları için tasarılar hazırlandığını ve artık işin Meclis'e kaldığını söyledi. Aradan bir yıla yakın zaman geçti. Bütün partiler, bu kanunların kalkmasını ilk iş olarak ele alacaklarını bildirmelerine rağmen, Basbakan İnönü son basın toplantısında bu işin Anayasa Mahkemesine bırakıldığını bildirdi. Bu, bir ric'attır. Neden? Temel Hakları Yasatma Derneği kurucularından Ayperi Akalan bu konuyu inceliyor:

En uygar toplumlarda bile, hem kendi uygar insan durumlarını hem de aynı açıdan toplumları na olan sorumluluklarını tam bir bilinçle duyan nice aydın kişiler, toplumların halihazırdaki koşullarını türlü açılardan veterli bulmadıkları zaman daha iyi daha mükemmel durumlara erişebilirler. *İç Durum* için siyasi olmayan dernekler kurup içten ve istemli çalışmalara girişirler.

Çağımızda, aydın kişinin durumu yetineceği yerde böyle faydalı çalışmalara girmesi özgür toplumlarda en olagan şeylerden biridir...

İstanbulda 4 ay önce kurulmuş olan «Temel Hakları Yasatma Derneği» de işte böyle olagan derneklerden biridir. Olagan olmayan, dik kalle incelenmesi gereken şey bugünkü Türkiyemizde «Temel hakları yasatma derneği» nin kurulmasını gerektiren nedenlerin aydın kişinin sorumlu haklarını da aşması sağ duyu açısından bir «zorunluk» olmasıdır. Söyle ki: Nice hükümetlerden sonra, bir ihtilâl sonucu düzeltilmiş ve milletçe onaylanmış olan Anayasamızın «temel haklar» başlığı altında toplanan hükümleri (gerçekten, sağ koşullarda uygulanırsa) toplum fertlerini en çabuk halledebilecek niteliktedir.

Türkiyemizdeki her kişi kentlisi, köylüsü, memuru ve emekçisi ile gene bu temel hakları, in savunucusu ile daha iyi daha güzel koşullara kavuşmuş olabileceği, uygar toplumların uygarlığı ve özgürlüğü anayasası ile kesinleşmiş, korunmuş ve muhafaza edilmiş hâline gelebilecektir. Ancak, Anayasamızda «temel haklar» başlığı ile toplanan insan hak ve hürriyetleri ile ekonomik ve sosyal hak ve hürriyetleri arasında bir ayrım vardır. Zira iç hukukumuzun bu ayrımında olan pek çok kanunları temel haklarla çelişme veya bağdaşmazlık durumundadır. Böylece nice maddelerine gerekleştirilmesi durumunda olan Anayasamızın temel hakları gene kendi iç hukuk kanunlarımız yüzünden gerçekleştirilemez ve soyut hükümler durumunda düşerse o vakit «temel hakları yasatma derneği» gibi ilk amacı Anayasamızdaki temel hakları gerçek, canlı, yaşayan kurullar haline gelmesini isteyen ve bunun için temel hak ve hürriyetlerle bağdaşmaz, çelişen bütün kanunların yürürlükten kaldırılması için çabalayacak bir dernek kurmak ve bu yolda çalışmak bir zorunluk olur. Bu (Temel haklara gibi

altın ilkelere uyarılmış bilinçlenmiş bir toplumun aklı en uygun gelen en tabii bir davranıştır. Temel hakları yasatma derneğini benzeri toplumdaki benzeri derneklerden ayıran ve olagan olmayan durum işte budur. Yani toplumumuzun en yüce kaynağı olan Anayasamızın sağladığı en yüce ve gerekli haklarımızı gene kendi kanunlarımız sebebi ile yeteri ve gereği kadar uygulamamaktadır ve bu çelişik ve acıklı duruma bir çare aramak üzere bir dernek kurarak uzun, yılmaz çabalara girişmek gerekmektedir! Oysa böyle mi olmalıydı?

Anayasamızda belirtilen yüce ve gerekli temel haklarımızın Anayasamızın onaylanıp yürürlüğe girmesi ile kendi liginden çalışması ve verileri ile toplumu beklediğimiz mutlulukları zaten getirme yolunda olması gerekirdi...

«Temel hakları yasatma» derneği, antidemokratik kanunların yürürlükten kalkması için çalışmaktadır demiştir.

Siyasi hayatımızda bu «Antidemokratik kanunlar» sözünün sabir ülketecek kadar uzun bir tarihçesi vardır. 1946 senesinden iktidara geldiği 1950 yılına kadar Demokrat Parti «Antidemokratik kanunları kaldıracağız» haykırısını ken dine slogan yapmış iktidara geldikten sonra da bu sözünü var gücü ile hasır alı etmeğe başlamıştır. 1952 yıllarında (orta yerde söz vermiş olmalarından dolayı) Antidemokratik kanunların tespiti için bir komisyon kurmak üzere kurulmuş, komisyon çalışmalarını bitirdiği halde hiç bir davranışta bulunulmamış sonuç olarak gariptir ki bu komisyon çalışmaları sonucunu bir muhalif millet vekili (Fahri Ahmet Barutçu) Büyük Millet Meclisine getirmiştir ve iktidar partisinin gürülüğü patirdileri arasında hatıralardır ki dişe değer hiç bir şey yapılmamıştır.

1955 — 1956 — 1957 yıllarında gene aynı konu «İspat hakkı» diye bilinen istek ve davranışlarla kendini göstermiştir.

1957 den sonra Muhalif partilerin hepsi de «Antidemokratik kanunlarla mücadele» yi programlarına almışlardır.

Bu konunun asil canlanışı, su yüzüne çıkışı şüphe götürmez ki 27 Mayıs ile olmuştur. Yeni bir inceleme komisyonu kurulması da ihtilâl sonrasında rastlar.

1961 seçimlerinden sonra ceza kanununun 125 den 176 va kadarki bütün hükümlerinin faşist İtalyadan devşiril

EKMEK VE IŞIK

Halkın sesi

Ceyhan Atıf Kansu

— Oturup demokrasinin özünü konuşalım istersen?

— Konuşalım. Demokrasi açık konuşma, açık tartışma üzerine oturan bir yönetim.

— Bak ne diyorum: Demokrasi nin özü halkın sesini duymaktır. Demokrasi halk yönetimi diyoruz. Alfabetesi bu. Halkın sesi duyulmadı mı halk yönetimi de olamaz.

— Halkın sesi.. Kim kısabilir bu sesi?

— Diktatör kısar. Kendi çıkarlarını demokrasi adına eğemen kılmak isteyenler kısar. İnsanın bireysel ve toplumsal haklarını ve özgürlüklerini zincirlemek isteyen her düzen bu sesi kısar.

— Öyle bir düzene de demokratik düzen denemez.

— İşte ben böyle bir düzene karşıyım. Diktatörlüğe ne idüğü belli olmayan aydınlar demokrasisine, her türlü Faşist eğilimlere, insanın bireysel ve toplumsal haklarını ve özgürlüklerini zincirleyen her düzene karşıyım. Nerdeki halkın sesi duyulmuş yor, ben bu sesi örten düzene karşıyım.

— Tam bir halk yönetimi istiyorsun sen. Halka inanıyorsun.

— Katsız bir halk Türkiyesi istiyorum. Halkı bir devletten yana yım ben. Açık açık bir halk devleti!

— Dayandığın temel?

— Cumhuriyeti halk kurmuştur. 1839 larda başlar ya, asıl, kurtuluş savaşı ile yeni bir Türkiye yaratmak ülküsü halka malolur. Halk kendi devletini kurmak ister. *Habde Edip Adıvar'ın «Türkün ateşle intiharı»* adlı kitabını okumamı isterim. Bu savaşa halk nasıl karışmış göreceksin. Ve her yerde şu ses: Savaş bitince, ortaya halka da yanan yeni bir Türkiye devleti çıkacak. Mustafa Kemal'in portresi, bu özlemin tam ortasıdır. Halk devletinin başkanı.

— Peki, ne oluyor sonra halk devleti gerçekleşmiyor mu?

— Şekil olarak gerçekleşiyor. Ama ana yapı, halk zamanla alta düşüyor, unutuluyor. Halkın sesi yi tip gidiyor. Biz yıllardır, kurtuluş savaşının sel türküsünü, halkın sesi ni arıyoruz.

— Demokrasinin özünü...

— Halkın ses, halkın yönetimi, demektir.

— Halkın yönetimi demek, halkın sesini kurullara, yasalara, ana devlet felsefesine temel yapılmak üzere diyebilir miyiz?

— Halkçılığın en kesin tanımı bu! Atatürk'ün halkçılığı bu idi.

— Ama kavramlarımız havada kalmış. Halk yönetiminde her kavram toprağa ve insana dayanır. Kavramların açık ve elle tutulur bir karşılığı olmalı. Öyleyse söyleyebilir misin bana, halkın sesi ne demektir?

— Halkın sesi demek, onun kendi devletinden beklediği şeyler demektir. Onun istekleri, özlemleri, düşüleri.

— Biz bu istekleri, özlemleri, düşüleri biliyor muyuz?

— Halktan yana, halk içinde isek biliyoruz. Halktan yana, halk içinde değilsek iki davranış var: Ya bu istekleri, özlemleri, düşüleri bilmiyoruz. Halktan haberimiz yok. Ya da, bu istekleri, özlemleri, düşüleri biliyor, ama, halktan yana olmadığımız, halktan yana olmak kişisel ve toplumsal çıkarlarımızı sarış için, bunları örtüyor, bunları gizliyor,

bunların devletin sesi olmasını önliyoruz.

— Halka karşı oluyoruz bir yerde.

— Çıkarlarımız buna zorluyor bizi. Tam bir halk yönetiminin kurulduğu yerde, kişisel ve toplumsal çıkarlarımızın suyunun kesileceğini sezinliyoruz. Böylece demokrasi adı altında, kendi çıkarlarımızın düzenini yürütmek istiyoruz. Demokrasi nin sesi, bizim özel sesimiz olsun istiyoruz. Bal gibi halka karşıyız. Kurtuluş savaşının özüne, Atatürkçü lüğe karşıyız. Atatürkçülük halktan yana olmaktan hiç açık vermez. Ya halktan yanasın ve Atatürkçüsün, ya da halka karşıyım... O zaman artık Atatürkçü değilsin.

— Halktan yana olmayı nasıl deyinliyorsun sen?

— Aklımdan ama, gene söyli yeyim: Halkın isteklerinden, özlemlerinden, düşlerinden yana olmak.

— Bu istekleri, özlemleri, düşleri açık seçik söyleyebilir misin? Kavramlarda açık olmayı sen ileri sürüyorsun.

— Doğru. Halkın sesini, yani onun isteklerini, özlemlerini ve düşlerini ben iki sözcük altında birleştiriyorum: Ekmek ve ışık!

— Aç bunları. Anlıyorum. Ekmek ve ışık! Genel bir kavram bu. Ama söyle bunları.

— Ekmek diyorum, ışık diyorum, ev diyorum, dinlenme diyorum, çalışma diyorum, bir sallenin insanca yaşaması, beslenmesi, giyinmesi, dinlenmesi diyorum. Halkın ekonomik özgürlüğünü gerektiren bütün koşullar.

— Işıklı neyi söylemek istiyorsun?

— Halkın okumasını, uyanmasını, üniversitelerden yararlanmasını, kendisini manevi çoraklardan kurtarmasını, gülmesini, eğlenmesini, güzel sanatları sevmesini, yaratma lara katılmasını, düşünmesini, tartışmasını ve kendi değerlerini ve varlığını savunmasını.

— Kavramlardan nerelere geldik?

— İnsanın ilkel enerji kaynaklarını sağlıyıcı bir toplum in saner bir toplum olabilir mi?

— İlk enerji kaynaklarıyla neyi deyinliyorsun?

— Doğanın insana açtığı zenginlikleri, insanın ihtiyaçlarını: Besiyi, yaşamayı, yaratma ve üretim araçlarını, koşullarını.

— Bu ilk kaynakları ekmek altında topluyorsun.

— Ve bu kaynaklarla bezenen insanın kendi anlamına varmasını, yani tam anlamıyla insanlaşmasını da ışık kavramında topluyorum.

— Peki halk?

— İşte halk, insanın kendi kendisini istiyor, insanı istiyor. Tarihin derinliklerinden gelen ses budur. Gerçek demokraside insana kendi dini veren yönetimdir. Ekmeği ve ışığı insana yeniden veren yönetimdir.

— Bu konuda konuşulacak, tartışılacak çok şey var.

— Elbette... Halkın sesi insanın sesidir. Gerçek insanın sesidir. İkel ihtiyaçların ve insanın anlamının sesi. Oturup konuşacağız. Tartışacağız. Ekmek ve ışıkla ilgili gerçeğini söyleyeceğiz. Halkın isteklerini, özlemlerini düşlerini konuşacağız. Üstüne ve özüne halkın sesini demokrasinin özünü ortaya çıkarmaya çalışacağız. Demokrasi aydını olarak görevimiz bu!

Yarının Köy Enstitüleri

Köy Enstitülerini tutan aydınların fikirleri kurulmuş bir yapının izahı ve savunulması etrafında dönmeye devam ediyor. Ortaya konan ana fikir şudur: «Köy Enstitüleri şöyle, şöyle, şöyle kurulmalı. Bunun için hemen yeniden kurulmalıdır.» Meseleyi ortaya böyle koymak tutucu ve hazır konucu bir davranıştır. Yarancılardan uzaktır.

1940 ların Enstitü hareketi eğitim yoluyla sosyal ve ekonomik bünyede de değişim arayan bir harekettir. Devrim cilikliğini halkçılığını kaybeden yorulmuş iktidara, o yıllarda toplumda esaslı değişimlere varabilmek için başka kuvvetleri seferber etmeğe cesaret edememiştir. Söz gelimi; üretim teknoloji, üretim ve dağıtım hakim olan iktidarı değiştirmeyi düşünmemiş. İmparatorluk—artık toprak ve mülkiyet düzeni dokunamamış, halkla sağlam bağlar kurup onun yaratıcı gücünü harekete getirememiş, milli gelirin bölüşülmesinde çalışanların hakkını koruyamamıştır. Bunun için, ancak bütün bu tedbirlerin önlenmiş bir şekilde çalışmasıyla varılabilecek sosyal değişimi, eğitimden beklemeye kalkışmıştır. Köy Enstitüsü hareketinin diri ve hamleci yönü buradan geldiği gibi, büyük eksikliği de buradan gelmektedir. Gerçi bu eğitimin kendi bünyesinden gelen bir kusur değildir. Fakat eğitimden beklenen netice ve şiddetle tesir ettiği için onunla doğrudan doğruya ilgilidir. Bir eğitim felsefesi eksikliğidir. Çünkü eğitim tek başına sosyal yapı değişimleri için yeterli bir vasıta değildir. Bu düşünceyi elle tutulur örneklerle açıklamaya çalışalım...

Devrim ki İsmet İnönü 1946 da kendi eliyle Enstitü hareketinin yıkılması na müzade etmedi de 1950 ye kadar direndi. Ve 16 bin Köy Enstitüsü öğretmen öğrencisiyle 50 bin vatansever her köy okulu Enstitü öğretmenleri kontrolüne girerdi. Bunlara hep de kendilerinden beklenen sonucu getirdi. Millîyetçi ve faşistler, artık Türk köylünün çehresi biziyle değişecek dedi. Öğretmen bir evde oturmuş yetmişbir bir yan da bütün vatanseverler arasında örnek bir öğretmen görevi kabul edelim. Toprak sahibi öğrencileri ve emeğiyle çalıştıran köylüye örnek olabilmek için yeni usullerle, modern teknolojiye çalışmak zorunda kalacak. Bu işin üretiminde bunun anlamı sula. Bu gübre ve makine kullanmak demek ise devlet baba tekiğe, suya ve gübre harcamadan kuvvetlerde bir düzenleme yapılmamışsa eğitimci ne yapacak? Köy Enstitüsü gelmemişse, yahut gelmiş olsa da köylüye tarlasını işleme yeteneği ve gücüne ulaşmamışsa; vatanseverler de köylü öğrencilerinin tarlasını işleme yeteneği ve gücüne ulaşmamışsa, eğitimci bunlara hangi önlemler alabilir? Bunden başka yalnız öğretmenlerin bunları bulup kullanacak halde yeter olmaları yeterli mi? Köylülere bunları öğretmende görmesi kendisinin de kullanacak, sahip olacak hale gelmesini sağlar mı? Köylümüz görmeyen inanamaz, evet doğrudur: görmeden inanamaz. Ama iş saf edilsin, görmeye de toprak sahibi olunur mu? Gübre sahibi olunur mu, makine temin edilebilir mi?

Bir eğitim hareketini başlatan onun geleceğini toplum içinde sonuna kadar güncellemek zorundadır. Kendisine tarlası ve toprak verilen 50 bin öğretmen tutup

Dr. Turhan Tokgöz

lekçe yollasaydı ve deseydi ki tarlamız için 250 şer kilo gübre istiyoruz. Eğitim min tuttuğu yolda geniş reformlara girmemiş bir cemiyette Bakanlığın halini nice olurdu? Bu hakkı istek karşısın da dilekçeleri Gübre Bakanlığında hava le etmekten başka yol kalmıyacaktı. Gübre ithal edilmesi de saygı değer itihallerin elindeyse, onlar gübre yerine tuvalet kâğıdı ithal etmekle daha

geklere dosdoğru bakmaktan korkmaya lma. Bunun mânası Enstitünün hareketinin dayandığı temel fikrin Enstitü öğretmenler tarafından reddedilmesinden başka bir şey değildir. Bunun için de öğretmen kınanamaz. Herkes kshra man değildir. Yerinde sayan bir köyün içine öğretmen tek başına kapıp koy vermek, sonra ondan köyün bütün şartlarını değiştirmesini istemek eğitime taşıyamıyacaktı kadar büyük yük yüklemek demektir.

İk'n tonlumu idare edenler sosyal bünye değişmesini gerçekleştirebilecek

Köy Enstitüleri devrinde bir öğrenci
Yeni bir Türkiye inşa ediyordu

çok kazanacaklarını düşünüyorlarsa, ya pilacak iş burada çıkmazsa girmiş olacaktı.

Bu durum yalnız Enstitü öğretmeninin üretim önderliğinde değil, yapmaya girişeceği her işte karşısına çıkacaktır. Aynı şekilde eğitimin dışında kalan kuvvetlerin direnmesine karşı çıkacak ve duracaktır. Nitekim öyle olmuştur. Enstitü hareketinin pek canlı olduğu yıllarda bile köye gelen öğretmenlerin çoğu tarlasını kendisi işlememiş, yarıncıya vermiştir. Çünkü ürün elde etmek için harcadığı gayrette olaganüstü bir başarıya ulaşabilse bile, öğretmen bu sefer yakasını dağıtımın düzensizliğine kap tıyordu. Nakil vasıtaları, yol sistemi, kooperatif ve kredi müesseseleri ona yardımcı değil, baltalayıcı çıkıyorlardı. Reşat Şemsettin Sirel bakanlığı zamanında bir anket yaparak Enstitü öğretmenlerin fikirlerini almıştı.

Ana soru 20 liralık aylıklarınızın iki yüz liraya çıkmasını mı istersiniz, yoksa size verilen tohum, tarla, alet v.s. gibi üretim araçlarını mı muhafaza eder sinizdi.

Gelen cevapların hemen hepsi maas ların artırılmasını tercih etmiştir. Ger

bütün kuvvetleri aynı yönde seferber edecektir. Yani, her köylünün çalışacağı toprağı olacaktır. Bu topraktan daha iyi ürün sökebilmek için gerekli donatı temin edilmiş olacaktır. Kooperatif ve kredi kaynakları bulunacaktır, ürünün dağıtımını düzene konacaktır. Verilen bu yük emek pazarda değerini bulabilecek tir. Öğretimin asıl işi ve görevi o vakit ortaya çıkacaktır. İyi yetişmiş eğitimciyi bu şartlar öncüllük etmeye zorlayacaktır. Köylü makinesini kullanmanın, gübresinden daha çok faydalanmanın, toprağın dan bire on almanın yollarını göster mesi için öğretmeni boyuna sıkıştır acağıdır. Fakat bunun için köylünün adı geçen imkânlarla sahip olması gerekir. Köy Enstitülerinin kurulduğu yıllarda bu şartlar memleketimizde mevcut de ğildi. Bugün de — 22 Ağustos 1962 — Türkiye'de bu şartlar yoktur. Hatıâ de nebilir ki durum şu anda 1948 dekin den de kötüdür. Bunun için Köy Enstitülerinin hemen kurulmasını istemek yanlıştır. İnönü, bugün eğer Köy Enstitülerini kurmaya kalkarsa onlardan ge

riciler ve hayalciler yetişmesi pek mümkün değildir. Unutmayalım ki Enstitülerin başkanı için dolduran idealist ve halkçı kadroya borçludur. Eğer kuruluşta Tonguç—Yücel—İnönü üçlüsü Enstitü lere damgasını vurmayıp da Sirel —Kanat— Sosyal üçlüsü onları yönetseydi bugün Enstitü bitirenleri pek farklı bir cephede bulardık. Ama demek değil dir ki Köy Enstitüleri yeniden kurul mamalıdır. Elbet bu köklü müesseselere kavuşacağız.

Türkiyenin zinde kuvvetleri bugün hergünkünden daha kuvvetli ve süratli olarak Enstitülerin kurulması için gerekliliği tarlayı temizlemeye yönelmiştir. Türkiye yalnız Enstitüleri kurmanın değil, onunla beraber toprakın bir kalınmaya gidecek yolu çizmenin sancuları içindedir. Teklif edilen kalkınma felsefesi üzerinde yazılanlar gösteriyor ki tutulan yol, Enstitü hareketinin temelinde yatan eksikliği tamamlayacaktır. Eğer köy Enstitüleri bir daha kurulursa artık diğer müesseseleri duran veya geri kalan bir Türkiye'de kurulmaya cağıdır. Bütün müesseseleriyle köklü bir reformu yapan bir Türkiye'de kurulacaktır. Bu ise Köy Enstitüsü sisteminin bünyesinde değişimlere ihtiyaç göstermektedir. O halde bugün Enstitüyü tutan aydınlar ki ödev düşmektedir: Bir Enstitünün kurulması için bugün ısrar etmemek, fakat onun daha güzel imkân lar içinde kurulabilmesi için gerekli temeli hazırlamaya çalışmak. İkincisi böyle bir temel üzerine oturacak Köy Enstitülerinde ne gibi bünye, program, ders ve öğretim kadrosu yenilikleri yapılabileceğini araştırmak.

Köy Enstitülerinin böyle köklü bir reform devrine girecek Türkiye'de uşra ziyacı bünye değişmesini şimdiden bütün incelikleriyle tesbit etmek ona yüklenilecek yeni vazifelerin neler olabileceğini açıkça ortaya koymak gerektir. İlk aklı gelen meseleler şunlar olabilir: Köy Enstitüleri çevrelerindeki 10 köyün kalkınma merkezi haline gelebilir. Bölgenin üretim ve dağıtım kooperatifleri Köy Enstitülerinde kurulup idare edilir. Aynı çevrenin üretim makine ve aletlerinin bakım ve tamir merkezi Köy Enstitüsü olur. Çevrede yeni yerleşme yerlerinin seçilmesi, küçük köylerin buralarda yeniden kurulması içinde Enstitü, yalnız mütehasşatlarıyla değil, kol emeğiyle de öncüllük edebilir. Buna girecek diğer kuvvetlerin meydana getirilmesi —Gönüllü çalışma veya imce teşkilatlarının— merkezleri pek ala Köy Enstitüleri olabilir. Kendi bölgenin halk eğitimini Köy Enstitülerine yüklenilebilir. Küçük bir yerel istasyon, film merkezi, sağlık merkezi ile donatılacak Köy Enstitüleri bu işi en iyi organize edecek elemanlara sahiptir. Daha da ileri giderek denilebilir ki, Üni versitenin memlekette bakılamamış, hı rade sallanıp duran fakültelerini birleştirerek Enstitülerin yüksek kısmı haline getirilir. Enstitü Üniversiteyi de memleket gerçeklerine bağlamak için güzel bir geçit ödevi sörebilir. Tarlasız ve makinesiz Ziraat Enstitüsü kaldırılır. Tarım böl gelerinin birindeki Enstitünün Yüksek kısmı olarak yeniden kurulur. Emrine en iş topraklar verilecek, ayakkabı vere basması temin edilebilir.

Bu yeni vazifeleri yüklenen Enstitülerin, sadece Milli Eğitim Bakanlığı ile bağlı kalması yetmez. Devlet olan İcra daireleri ile yakın ilişkileri olması gerektiği gibi, reformları yürütecek si vil otoritelerle de münasebetlerine yeni bir şekil verilmesi icap eder. Öğretim kadrosu, ders kitapları da yeni vazifelerin yüklediği ağırlığı taşıyabilecek yeni imkânlarla donatılmak zorunda kalacaktır.

Enstitüleri böyle düşünmek hayal kurmak değildir. Unutmayalım ki, 27 Mayıs devrimi kendisinden evvel kurulmuş böyle yapılar bulsaydı çıkmaz düşmeyecekti. Köy Enstitüleri hareketini tutan aydınlar fikirlerini bu temel üzerine kurar ve araştırmalara yönelir lerse ancak, o vakit kendilerinden beklenen yaratıcı faaliyete girmiş olurlar. Bu ise şüphesiz, her şeyden evvel memleketin gerçeklerini iyi tanımaya, yoru eu ve titiz çalışmalara girmeye bağlıdır.

Niçin Sosyalizm

«Akla dâvet» isimli bir dergiye yazdığı yazıda büyük âlim Einstein da tek çıkar yolun sosyalizm olduğunu söylüyor. Einstein insanlığın üretim ve tüketim için gezegensel bir topluluk kurduğu halde, ekonomiyi akılcı bir görüşle tanzim edemediğini belirtiyor ve «akılcı tutum sosyalizmdir» diyor.

Özel teşebbüs düzeninin en iyi meyvalarını verdiği ülke sayılan Birleşik Amerikada, büyük âlimin kapitalizm hakkındaki düşünceleri dikkatle okunmaya değer:

«Bu gelişmenin sonucu demokratik bir şekilde örgütlenmiş politik toplumlarda bile yeterli şekilde kontrol edilemeyen korkunç bir kuvveti olan özel kapital egemenliğinin (oligarşi gelişmesidir. Yasalama örgütlerinin üyeleri, politika partiler tarafından seçildiğinden ve baltelerin giderleri tümü ile kapitalistler tarafından karşılandığından ve bu yüzden onların devamlı etkilerinde olduğundan, özel kapitalist gerçekte yasaları yapanlarla seçmenleri birbirinden ayırmaktadır. Sonuç olarak halkın temsilcisi olması gerekenler gerçekte halkın varlıksızlar bölümünün çıkarını yeterince korumamaktalar. Daha başka, bu koşullar içinde özel kapitalist, kaçınılmaz olarak dolaylı ve dolaysız yoldan başlıca haber ulaştırma kaynaklarını (basın, radyo, eğitim) kontrol ediyor. Bu yüzden tek tek her vatandaşın nesnel sonuçlara ulaşması ve politik haklarını akılcı kullanabilmesi son derece güç hatta pek çok durumlarda olanaksız olmaktadır.»

Yağmacılık çağını aşmak

Ekonomik ve toplumsal konularda uzman olmayan birinin sosyalizm konusunda görüşlerini bildirmesi uygun düşer mi? Bunun uygunluğunu haklı çıkaracak sayısız neden olduğu kanısında yım.

Önce sorunu bilimsel bilgi görüş noktasından ele alalım. Gökboşluğu bilimi ile ekonomi bilimi arasında temel yöntem bakımından hiçbir fark olmadığı sanılabilir: alandaki bilimci, birlikte ortaya çı-

kan görüme ve olaylar (fenomen) arasında ki ilişkilerin olabildiği ölçüde anlaşılır ve kabul edilir yasalarını bulmağa uğraşır. Fakat gerçekte bir yöntem farkı vardır. Ekonomi alanında genel yasaları bulmak, gözlemlenen ekonomik görüme ve olayları etkileyen ögenin tek tek değerlendirilmesinde ki zorluk yüzünden, pek güçtür. Buna ek olarak, insanlık tarihinin uygar çağı diye anılan zaman süresince biriktirilen deneme, — iyice bilindiği gibi— niteliği hiç de ekonomik olmayan nedenlerle sınırlanmış ve onlar tarafından geniş ölçüde etkilenmiş tir. Örneğin, tarihin belli başlı devletleri, varoluşlarını diğer ülkeleri elleri altında tut-

malarına borçludurlar. Ülkeyi ele geçiren halk, yasalar ve ekonomik koşullar yoluyla kendilerini üstün haklara sahip bir kat durumuna getirmişlerdir. Bunlar, ülkedeki toplumun tekeline ellerine aldılar ve kendi aralarından birini papaz olarak görevlendirdiler. Papaz toplumu katlara ayırdı ve sürekli olan kurumlar yarattı, bunun yanı sıra bir değerler dizgesi kurdu. Ondan öte halk çok çası bilinçaltı yolu ile toplumsal tavırlarını bu değerler dizgesine göre uyguladı.

Fakat geçmişin malı sayılan tarihsel gelenek yönünden, biz, hiçbir zaman Thorstein Veblen'in deyişi ile insanlık gelişmesinin «yağmacılık çağını» aşamadık. Gözlem-

lenen ekonomik oluşumlar bu çağa aittir ve bu çağdan çıkarabildiğimiz yasalar öteki çağlara uygulanamaz. Sosyalizmin gerçek amacı insan gelişmesinin yağmacılık çağını aşmak ve onun ötesine ulaşmak olduğuna göre ekonomik bilim, bugünkü aşamasında geleceğin sosyalist toplumu üstüne ışık ser pebilir.

Bilim ve ötesi

İkinci olarak, sosyalizm bir toplumsal davranış bilimine yönelmiştir. Bilim, ne amaçlar yaratabilir ne de onları insanlara zorla kabul ettirebilir: Bilimin yapabileceği şey, belli amaçlara ulaştırıcı araçlar vermek tir. Ölü doğmamış canlı ve güçlü amaçlar, ülkücü töresel fikirler taşıyan insanlar tarafından yaşama geçirmek için benimsenir. Bu insanlar kısmen bilinç altında, toplumun yavaş evrimini oelirlerler.

Bu nedenler yüzünden, insan sorunları söz konusu olduğunda bilime ve bilimsel yöntemte gereğinden fazla değer vermemeğe dikkat etmek zorundayız. Toplumun örgütlenmesinde etkenler irdelenirken sadece Gezmanların bu konuda söz hakkı olduğunu sanmamalıyız.

Bugün çeşitli kaynaklar, insan toplumunun bir banalın içinde olduğu ve kararlılığın önemli ölçüde yitirdiği konusunda oy birliğindedirler. Böyle bir durumda, ister küçük ister büyük olsun, bireylerin işleri buldukları gruba ilgisiz ya da düşmanca duygular beslemeleri pek sık görülen bir olgudur. Ne demeye getirdiğimi kendi kişilik deneyimle göstermeğe çalışayım. Son günlerin birinde akıllı ve bilgili biri ile yeni bir savaşın tehlikeleri konusunda tartıştık. Kanımca yeni bir savaş insanlık için ciddi bir tehlike olacaktır ve ancak uluslar üstü bir örgüt bu tehlikeyi savuşturabilir. Bunu kendisine söylediğim zaman misafirim kılı kıpırdamadan ve serin kanlılıkla şöyle dedi: «İnsan ırkının yokolmasına neden böyle bütün gücünüzle karşı koymağa çalışıyor sunuz?»

Eminim en azından yüz yıl önceye kadar kimsede bu oranda sorumsuzluk taşıyan sözler etmezdi. İş dünyasında bir denge kurmak için boşu boşuna didinmiş, bunu başaramamış, başarı umudunu yitirmiş bir adamın sözleri bunlar. Yalnızlığın ve ayrık yaşamın iş burgunluğunu dile getiren bu sözler günümüzde aynı koşulları yaşayan insanların sözcülüğünü ediyor. Nedenleri nedir bunun? Çözümü nedir?

Böyle sorular sormak kolay, fakat bunlara kandırıcı cevaplar bulmak kolay değil. Duygularımızın ve istediklerimizin çoğu ke re birbiri ile çeliştiğini ve açık seçiklikten uzak oluşunu, bunların öyle kolayca basit formüller içinde ifade edilemeyeceğini pek iyi bildiğim halde bunu başarmağa çalışma çabım, elimden geleni yapacağım.

Gezegensel topluluk

İnsan bir bakıma hem ayrık, hem de toplumsal bir yaratık. Ayrık bir yaratık olarak kendi varlığını ve kendisine yakın olanları varlığını korumak, istediklerini doyurmak ve yeteneklerini geliştirmek uğraşsındadır. Toplumsal bir yaratık olarak, öteki

insanlar tarafından tanınmak, onların sevilmek kazanmak, zevklerini paylaşmak, acı ve ızdırap ortak olmak ve onların yaşama koşullarını iyileştirmek gereğindedir. Sadece bu kere birbiri ile gelişen bu çeşitli çabaların varlığı ve onların uzlaştırılarak bir dengeyi, kişinin bir iç dengesine ulaşmasını ve toplumsal sağlamlığına yapacağı yardımı en önemli belirleyici öğedir. Bu iki yönde görsel gücü büyük bir ihtimalle toplumsal yönden, doğuştan gelmezdir. Fakat sosyal ortamda ortaya çıkan kişilik, kişinin gelişme sürecinde kendini içinde bulduğu çevre, için ve büyüdüğü toplumun yapısı, toplumun değeri ve onun özel bir davranış için ortaya koyduğu beğenisi tarafından biçimlenir. «toplum» denen soyut kavram, kişi baktığında kendi çağdaşları ve bütün gelmiş geçmiş halkla olan, dolaylı dolaysız ilişkilerle tümü anlamına gelir. Birey tek başına yaşamak, duymak, gelecek için emek edinmek ve uğraşmak yetisindedir; fakat fiziksel, ruhsal ve tutkusal varlığı yönünden fazlasıyla topluma bağımlıdır. Bu yüzden onu toplum çerçevesi dışında düşünmek, anlaşılmaz olanaksızdır. Kişiyi gıda, giyecek, ev, ulaşım için araç ve alet veren «toplum» düşünür. Düşüncenin biçimi, düşüncenin özü, insanın yaşamı ancak emek ve küçük «toplum» üyesi olarak arkasına saklanmış milyonlarca başarısı ile sağlanmaktadır.

Bu yüzden pek açıktır ki kişinin topluma bağımlı oluşu bir doğal olaydır ve bu bağımlılık yokedilemez (karıncalar ve arılar örneğinde olduğu gibi). Bununla beraber insanların ve karıncaların bütün yaşama koşulları, en küçük ayrımlarına kadar katılaşmış kalıtsal içgüdülerle belirlenmiştir. İnsan toplumunun toplumsal yaşama biçimi ve toplumsal arasındaki ilişkiler çok değişken ve değişmeye son derece eğilimlidir. Belki, insanın yaşamı örnekleri yapma yeteneği, dil ve düşünme ile anlaşılabilir gücü, biyolojik zorunlulukların, egemenliği olmadan insanın ilerlemesini sağlayan önemli öğelerdir. Bu ilerlemeler geleneklerde, kurumlarda ve örgütlerde, edebiyatta, bilimsel ve teknik başarılarla, sanat yapıtlarında kendini ortaya koyar. Bu, insanın kendi eylemi ile nasıl geleceğini etkilediği ve bu olguda bilinci, düşünce ve istemin nasıl bir rol oynadığıdır.

İnsan, doğumunda, kalıtsal belirlenmiş, değişmez sayılabilecek bir biyolojik yapı ile doğar. Doğasal içgüdüler de bunlar için koymuştur. Buna ek olarak kişi toplumdan geçen yoldan yapılan alışveriş ile yaşamı süren boyunca kültürel bir yapı da kazanır. Bu kültürel yapı geçen zaman içinde değişir ve toplumun ve genelde o geniş ölçüde birey ile toplum arasındaki ilişkileri belirler. İki tür yapılar üzerinde yapıldığı karşılaştırmalı incelemelerle, insanlığın toplumsal davranışının, toplumda egemen kültürel örnek ve toplumdaki örgütlenmenin tipine bağlı olarak geniş ölçüde değiştiğini, modern insanın bir insan olduğunu (insanın ya da insanın toplumla ilişkisi) uğraşısında, insanın, toplumun bu süreçte dayayabilir ve dayanılmaz bir güçle yapıyı yüzünden toplumu ve insanı ve de kendi yarattığı toplumun, insanın ve insanın emeğe mahsus olduğunu

insan yaşamının en

iyi bir şekilde düzenlenmesi için, toplum ya da insanın kültürel tutumunun nasıl bir yolda değiştirilmesi gerektiğini sorarsak, değiştiremeyeceğimiz koşulların varlığını hiç bir zaman anlamızdan uzak tutmamalıyız. Önce belirttiğimiz gibi insanın biyolojik neliği, pratik amaçlar için değişmeye uğratılmaz. Bundan öte, teknik ve bölgede istatistikle belirli değişimler son birkaç yüz yılın sonuçlarıdır ve onlar da değişmeden kalacaktır. Belli bölgelerde görsel bir yolum gösteren topluluklar böylece duracaktır. Son derece artan işbölümü, geniş ölçüde merkezleşmiş üretim örgütlenmesi ise gerekli bir sonuçtur. Geriye bakınca, —belki de tuhaf bir özelemlerle — kişilerin ve görsel küçük toplumların tümü ile kendileri ne yeter olabilecekleri çağların geri gelme mecesine geçip gittiği görülecektir. Bugün, tüm insanlığın, üretim ve tüketim için bir gezegensel topluluk kurduğunu söylemek büyük bir mübalağa sayılmaz.

Mutlu azınlığın iradesi

Şimdi, günümüz banalitesinin ürünü ya da pan noktaları kısaca değinmek istediğim ve olan ilişkiyi. Kişi, topluma olan bağımlılığıyla geldi. Sorunun özü kişinin toplumdaki durumunun bilincine ulaştı. Fakat bu bağımlılığı olumlu bir değer, organik bir bağ, koruyucu bir güç olarak değil; doğal haklarına yöneltilmiş bir saldırı, hatta ekonomik varlığına bir tehdit saymaktadır. Bundan başka toplumdaki durumu yönünden, kişisel yapısından gelen bencil itiler devamlı şekilde kuvvet kazanırken, doğal olarak zayıf olan toplumsal itileri giderek soysuzlaşmaktadır. Bütün insanlar, toplumdaki yerleri ne olursa olsun bu soysuzlaşma olgusundan acı çekiyorlar. Kendi bencilliklerinin tuttuğu olduklarından habersiz, güvensizlik ve yalnızlık duyguları içinde, saf, ilkel ve görülmüş bir yaşama sevincinden yoksun bir durumdadır. İnsan sadece kendini topluma adayarak, kısıtlı ve tehlikeleri ne rağmen yaşamada bir anlam bulabilir.

Bugün varolduğu biçimi ile, kapitalist toplumdaki ekonomik anarşi, tüm kötülüklerin temel kaynağıdır. Önümüzde bütün açık işi ile görülmüş gibi büyük bir üretici topluluğu, kesiksiz bir uğraş ile, birbirlerini, ortaklaşa üretimlerinin meyvalarından yoksun bırakmağa çalışıyorlar. Hem de zor yolu ile değil, —am bir bağlılıkla uyulması gerekli yasalara uygun olarak kurallar yolu ile. Bu konuda önemli bir gerçek işi de anlaşılmalıdır: üretim kapasitesi — yani tüketim mallarını ve üretim araçları üretimi yapan araçların tümü — yasaya uygun bir biçimde kişilerin özel malı olabilir ve çoğu kere böyledir de.

Aşağıda yürüteceğim tartışmada kolaylık olması için düşünerek «emeğe» ilgisini, günlük kullanıma pek uygun düşünürsek de, üretim araçları mal sahipliğinde pay alma anlamında kullanacağım. Üretim araçları sahibi, emekçinin emek gücünü satın alabilecek bir durumdadır. Üretim araçlarını kullanarak emekçi yeni mallar üretir, bu kapitalistin malı olur. Bu olgunun en can alacak noktası emekçinin ne ürettiği ve ne kadar ücret aldığı ortaya çıkarmak.

İnsanlık yıldızlara gidiyor. Bu işe uygun bir düzen lazım.

İkisini gerçek değerler olarak ifade etmek, ikisi arasındaki ilişkiyi bulmaktır. İş anlaşılması «serbest» olduğu süre, emekçinin aldığı ücret, ürettiği malın gerçek değeri değil; iştiyaçlarının en az ölçüde karşılanması ve o işte çalışmak isteyen emekçilerin sayısı ile, kapitalistin ihtiyacı olan emekçi sayısı arasındaki oran belgiler. Anlaşılması önemli olan nokta, hatta, kuramsal olarak bile emekçinin ücreti, ürünün değeri ile belgilenmez.

Kısmen kapitalistler arasındaki yarışma, kısmen teknik gelişme ve artan işbölümü yüzünden üretim işi gittikçe daha büyük birimler halinde örgütlenmektedir. Bu, küçük birimlerin zararına olmakta ve özel kapital, giderek daha az elde yoğunlaşmakta dır.

Toplumsal bilincin körletilmesi

Kapitalin özel malsahipliği temelinde dayanan bir ekonominin karakteri, iki özel ilke ile ifade edilebilir: ilki üretim araçları (kapital), özel kişilere aittir ve onların sahipleri bunları uygun bulunduğu yerlerde kullanır; ikincisi iş anlaşılması serbesttir. Pek tabii hiçbir zaman bu anlamda «arş» bir kapitalist toplum yoktur. Özellikle, emekçilerin yıllar yılı süren, zorluklar içinde yürütülen politik savaşlar yoluyla daha iyi bir biçime sokulmuş olan «serbest iş anlaşılması» elde etmeyi başardıklarını söylemek gerektir. Fakat tümü ile alındığında, bugünkü ekonomi «arş» kapitalizmden çok farklıdır.

Üretim kullanım için değil, kâr için yapılır. Çalışma gücü ve isteğinde olanların daima iş bulacaklarını garanti eden hiçbir şey yok; daima bir «işsizler ordusu» varolmaktadır. Emekçi devamlı olarak işini kaybetme korkusu içinde yaşar. İşsizler ve az ücret alan emekçiler kâr bırakan bir pazar olamayacağından tüketim maddeleri üretimi kısıtlamıştır. Teknik ilerleme çok ke re işin ağırlığını azaltacağına işsizlerin sayısını arttırmaktan başka sonuç vermez. Diğer kapitalistlerle yarışma konusunda, kâr güdüsü şiddetli gittikçe artan ekonomik bu nalmalara neden olan kapital birikmelerinin ve kullanımının oynaklığından sorumludur. Sınır tanımayan yarışma büyük ölçüde emek kaybına sebep olur, bu da yukarıda açıkladığımız gibi kişinin toplumsal bilincini

körletir. Kişinin toplumsal bilincinin körletilmesi, kapitalizmin en kötü yönü sayıyorum. Tüm eğitim sistemimiz bu kötülüğün elinden çok çekmektedir. Öğrenciyi pek abartılmış bir yarışçılık havasına aşılarda ve gelecekteki işine hazırlık olarak, kazandığı başarılarla tapınması öğretilmektedir.

Kurtuluş yolu : sosyalizm

Bu onarılmaz kötülükleri yok etmenin tek bir yolu olduğuna iyice inanıyorum: toplumsal amaçlara yöneltilmiş bir eğitim sistemini kucaklayan sosyalist bir ekonomi kurmak. Böyle bir ekonomide üretim araçları toplumun malıdır ve plânlı bir yolda kullanılır. Plânlı bir ekonomi, üretimi topluluğun ihtiyaçlarına göre ayarlar ve yapılmaması gerekli işi çalışabilen arasında dağıtarak her erkek, kadın ve çocuğa insanca yaşama koşullarını garanti eder. Kişinin eğitimi, herkesin doğuştan getirdiği yeteneklerinin geliştirilmesine ek olarak günümüz toplumunda olduğu gibi güç ve başarının putlaştırılması yerine, kişide diğer insanın kardeşleri için bir sorumluluk duygusu yaratmağa çalışır.

Bununla beraber, plânlı bir ekonominin sosyalizm demek olmadığını anımsatmak zorunludur. Böyle bir plânlı ekonomi kişinin tamamen köleleştirilmesi ile beraber olabilir. Sosyalizmin başarılması son derece güç sosyal-politik sorunların çözülmesi gerektirir: Politik ve ekonomik gücün en ileri noktasına ulaşan «merkezleşme olayı» göz önüne alındığında, yönetici temsilcilerin egemenliğinin (bürokrasi) her şeyi kapsayan sonsuz bir güç haline gelmesine nasıl engel olunur? Kişinin hakları nasıl korunur ve yönetici temsilcilerin egemenliğine karşı nasıl bir demokratik ağır basan denge garanti edilebilir?

Sosyalizmin amaç ve problemlerinde açık ve seçiklik, bir geçiş çağı olan günümüzde son derece önemli bir sorundur. Bu günün koşulları içinde, bu sorunların hür ve kısıtlanmaz tartışılması kuvvetli bir tabu haline geldiğine göre, bu derginin kurulmasını çok önemli bir halk hizmeti sayıyorum.

Çeviren: Murat ALDENİZ

TUSAY

RÖPOTAJ

Devletçiliğin meseleleri

Türkiye'deki devletçilik neden «halkçı» bir devletçilik olamamıştır? Devlet işletmelerini yönetenler buralarını nasıl birer «ciftlik» hâline getirmişlerdir? Türkiye'de devletçiliği savunanların kendi kendilerine sordukları sorular bunlardır. Devletçiliğe yöneltilecek hücumlar da bu sorulardan kuvvet alır. Gerçekten, devletçiliğe ve halkçı düşünceye inanmamış kimseler elindeki devlet işletmeleri, Türkiye'de devletçiliğin nasıl olmaması gerektiğini gösteren örneklerdir. Devletçiliğe Türkiye'nin hızla ve sosyal adalet içinde kalkınması bakımından tek yol olarak inananlar bu aksaklıklar üzerinde ısrarla durun düzeltme yolları aramalıdırlar İRFAN YALCIN'ın Zonguldak'taki Ereğli Kömürleri İşletmesi'nin durumunu anlatan aşağıdaki yazısı bu açıdan kaleme alınmıştır.

E. K. l.'nin çiçekli bahçeleri

Ochan Veli de gelmiş Zonguldak'ta. «Siyah akar Zonguldakın devesi» demiş «Yüz karası değil, kömür karası», demiş. Sonra tutmuş, «EKİ'nin çiçekli bahçeleri» demiş. Gelmiş. Görmüş. Gittmiş. O zaman yıl 1945. Bugün 1962. 17 yıl olmuş. EKİ'nin çiçekli bahçeleri yine o bahçeler. Daha büyümüş. Daha güzelleşmiş. Daha bir çekici olmuş. O gündün bu yana da başka değişen yok. Yine o kavırmacılık. Yine o işçiyi sömürme. Yine o mühendis, müdür saltanatı.

Buraya Fener derler. Mahalleler için de birdir bu. Fener sözü, bir kıyısında deniz fenerinin olmasından gelir. Gün ışığında görünümü iyi değilse de geceleri güzeldir. Lip—lip kayan ışık havayı biraz daha romantikleştirir. Çiçek kokuları, açık camlardan gelen çalgı sesleri bu yıllar kişiyi. Hele guruba Bardağa koy. İç. Burası, «mutlular» mahallesidir Zonguldak'ta. Fener derler adına. Hadî bir uzanalım! İçiniz açılır!

Burası Genel Müdürlük Binası. Karşıdaki o düze bir sürü pikap yığılır her sabah. Resmidir bunlar. Mühendisleri bekler. Müdürleri bekler. Babalarının değidir. Ama kullanırlar. Soran olmaz. Eskiden «mohlis» lere biniyorlardı. Şimdi gelsin pikap, gitsin pikap. Hem, kim ki me soracak? Her şey onların dilekleri olur. Sora bunlar mühendisler, müdürler! Kimin haddine.

«Misafirhane» şu yapı. En güzel yapı Zonguldak'ta. Bahçesinde çamlar. Bahçesinde tenis kortu, Yabancı uzmanlar gelir «misafirhane» ye. Başka illerden EKİ ile ilgili önemli görevliler gelir. Daha da ha milletvekilleri, bakanlar gelir. Gelirse gelsin, gelen vofluk almıyor mu? deme yıl. Yılda milyonlar içeri giren EKİ, ko nuksever bir kurumdur. Yönetmeni, memuru, bekçisi, bahçıvanı, aşçısı vardır «misafirhane» nin içinde bir sürü insan çalışır. Ne güzel okul, ne güzel hastahane olur bu yapı! Ama dedik ya, EKİ ko nuksever bir kurumdur.

Ek sekiz on odası (A) tipi köşkerde oturur.

C tipi evler şunlardır. Altı, üstü apartman tipi. Aşağıda bir oda, bir salon. Yukarıda iki oda bir salon. Mühendisler, doktorlar oturur bunlarda. Kümeleri de kümes ha! Dağ başındaki işçinin gecekondusu halt etmiş yanlarında!

D tipi evler var bir de K tipi evler. Halk tipi sayılır bunlar. Orta halli memurlar oturur içinde. Böylesine can kurban. Blok apartmanlarda da memurlar oturur. Ayda dört yüz, beş yüz, diyelim bin alan memurlar. Ama sayıları azdır. EKİ gerçeğindeki sekiz on bin sürekli çalışandan bin yüzüne ev verilmiştir yalnız. Ev verilmeyenler içinde evi olanlar vardır. Kendi evinde oturur. Ya kendi evi olmayanlar? Ayda beş yüz lira alıp, yüzünü yüz ellisini ev kirası verenler? Hayır. Bunlara ödenek de verilmez. Al şu parayı, bir ev tut, otus da denmez.

Burası, Deniz Klübü Caz dinlenir içinde. Dügün otur. Partiler verilir. Yaz oldu mu, denizine girilir. İyidir. Güzel dir. Hoşdur. Ama yalnız belirli bir sınıf yararlanır. EKİ'nin parasıyla yapılmıştır. EKİ'de çalışanların yararlanması gerekir yalnız. Şimdi dışardan da geliyorlar. Belirli bir kayıt ücreti vardır. Bunu veren kişinin, bir de oranın üyelerinden birine, usuludur, kimsenin karısına, kızına yan gözle bakmaz, diye taahhüt ettirmesi gerekir. Diyelim siz, EKİ'de çalışıyorsunuz. Gittiniz. Üye olacağım, dediniz. Hayır, derler. Kontenjan dolu. Dışardan adam alırlar çünkü. EKİ'de çalışana sıra gelmez. Oysa ne amaçlarla kurulmuştur burası! Bazan düşünürüm. Derim ki, kalktı, geldi buraya bir eski madenci «Oğul, dedi bekçiyi. Yıllardır çalışıyorum şurada. Yeraltında. Bir gün de ben nefes alam. Belki, buranın yapımına benim de beş on kurşunum geçmiştir.» Öyle sanıyorum ki bizim eski madenci, yaka paça atılır dışarı. Çünkü üye olmak gerekir. İyi giyim, kuşam gerekir. Her ay para vermek gerekir. Bir zaman memuru da sokmak istememişler buraya. Yalnız mühendislerin olsun, demişler. Sonra nasılsa gerçekleşmiş bu.

Klübün sol yanında, ağaçlara gömülü, Fransızlardan kalma «çato» da Üzülmüş bölge müdürü oturur. Dört kilometre uzaktaki Üzülmüş'in burda ne işi var? demeyin. Severse oturur müdür bey. Beğenmiş bir kere. Otur ya. Belki Üzülmüş zin havası yaramaz. Sağda yanda, listede bir «kasrı» vardır. İçindeki Osmanlı veli ahdi değildir. Eski EKİ, şimdi TKİ genel müdürü olan Bedrettin Sarp'ın Zonguldak kolejinde okuyan oğludur. Kendi Ankaradadır sayın genel müdür. «Kasrı» bahçesinde çeşit çeşit kameryalar, bahçenin kapısında gece yanan işlemeli fenerler vardır. Giriş kapısı ayrı, çıkış kapısı ayrıdır. Bekçi kulübesi yapının güzelliğine uygundur. Bir arkadaşım bir kez girmiş içine. «Altı ay kalırım, diyordu, Altı ay mapus kalırım içinde. Gık demem. Canım falan sıkılmaz.»

Bir sınıf yaratma çabası değil de, ne bu? A tipi evler. C tipi evler. D, K tipi evler. Saraylar. Köşkerler. Eve bak, anlık içinde kim oturuyor. Çok para alana bir de üstelik en iyi ev. En az para alana hiç bir şey yok. Haydi gecekonduya, haydi işçi yatakhanelerine. Sordum Sendika başkan yardımcısına:

— EKİ gerçeğindeki aşırı ücretler konusunda bir bilgi verebilir misiniz?

Gülümsemedi Utana, utana:

— En yukarı gündelik 120 lira dediler. Ama bu ek paralarla, 300'ü, 400'ü bu olur.

— Ya en düşük ücretler?

— Yeraltı 8,5 lira, yerüstü 7,5. Bu da daha yeni oldu.

— Günde 300'leri, 400'leri alanlar kimler?

— Genel müdürler, mühendisler tabii.

Bir sınıf her şeyden nasipleniyor, bir sınıf her şeyden yoksun. Bir eski madenci şöyle konuştuk: «Eskiden bir penbe zarf vardı. İstihsal primi adıyla müdürlere, mühendislere emek karşılığı olmayan paralar dağıtılırdı. Yağma Hasanın böreği! Şimdi bu sistemleştirdi. Her ay, 400—600 lira veriliyor. Dedim gibi emek karşılığı değil. Bahşış gibi bir şey. Ayda 300—500 lira alıp, ölmek için çırpınan işçi ve memura verilmek. Yüksek para alanlara verilir. Gereğesi de suymuş: Üretti me yardım ediyormuş bunlar. Yok, öbürleri etmiyor! Uyuyor ya, bizzat üretimi yapan! Ocak işçisi! Günde sekiz on lira alan kuzumcu, yedekçi, bağcı...»

Bir de doktorlar var. Aylıkları 1750 T.L. Gündüz üçe kadar çalışırlar. Çoğunun özel muayenehaneleri vardır. Üçten sonra da orda kazanırlar. Geceleri nöbet tuttıkları olur hastahane. Saati yirmi liradır. Ekle silâh, nöbet değildir tabii bu. Uyurlar. Bir olay olup, uyandırılmaya dek uyurlar. Özel yemek çıkar doktorlar için. Bu hasta yemeğine benzemez. Özel dir. Özellerin özelidir.

EKİ'nin «aristokrasi» sınıfıdır bu anlattığımız. Her kapı açıktır bunlara. Ev mi ev. Bayır. En güzel içinin bütün mobil yasyle. Çatalına bıçağına varıncaya kadar. Su mu su. Kömür mü kömür. Para mı para. Ye ye bitmez. Boşuna mı «ciftlik» demişler EKİ'ye? EKİ'nin adı «ciftlik» Zonguldak'ta. Bu çiftlikte çalışan işçi «paraya» dir. Karnını doyurursa mutludur. Parası yoktur. Evi yoktur. Geleceğine kuşkuyla bakar. Sordum EKİ genel müdürü sayın Muammer Kaymakçalan'a:

— Öçünüz nedir, evleri neye göre dağıtıyorsunuz?

— Veremem, dedi. sorunuza cevap. Ankarayla konuşmam gerek. Veremez ya. Çünkü bir ölçü yoktur. Gelişigüzeldir her şey. İstediyine ver, istemediyine vermez. 1950 den 1960 değin. Demokrat Partiye üye olmak gerekirdi ev almak için. Şimdi nereye üye olmak gerekiyor. bilmiyorum.

Ne çok kömür karası var şu Zonguldak'ta. Ne çok yüz karası var.

Zonguldak madenlerinde kömür işçileri. Hakları yenilemez.

CEZAYİR

Askerî ve sivil otoritenin ayrılması üçlük doğuruyor Eğitim ve ekonomik buhran çözümü bekleyen meseleler.

Vilayizm

Yedi yıl süren savaş boyunca, siyasi — askerî iktidarı kullanan siyasi bölge şefleri, bu alışkanlıklarından kolay sıyrılmıyor. Gereğinde vergi toplayan, gereğinde asker alan bu şefler uzunca bir süre kendi başına buyruk olmanın etkisinde kalarak, kurucu meclis adaylarının esnasında söz sahibi olmak eğiliminde. Siyasi iktidarı elinde tutan Sıvası Büro üyeleri ile askerî şefler arasında bu konuda devamlı toplantılar yapıldı ve zaman zaman çok sert tartışmalar oldu. Bu tartışmaların yer yer silâhlı çatışma şekline dönüştüğü bazı haberler den anlaşılıyor. Bu çatışmaların Konstantin ve Oran'da olduğu, Oran'ın 150 kilo metre doğusundaki çatışmada dört kişinin öldüğü söyleniyor.

Ben Bella'nın devletin kuruluş safhasında karşılaştığı en büyük güçlükler den biri askerî bölge şeflerinin "vilayizm" denen ihtilâl devri alışkanlıkları. Ben Heddada'nın genel kurmay başkanı Bumedjen ve iki yardımcısının "ziyemesinin" sebebi ri şimdi daha iyi anlaşılıyor. Oldukça val nız almış olan Ben Heddada "siyasi vasiyet" name'sinde sordunun müfettiş hizmetin den "kudretini" "övmek" cesaretini gösterdi. Ben Heddada'nın ardından sadece kendisi "si" görevine vâkıf yurt savunmasına dönmeyi istemesi "senensiz" değil. Askerler vâkıf vâkıf savaşarak tazanukları zafarin siyasi semerelelerinden onşıklarının yararlanmasını "tabii" karşılamıyor. Oysa, siyasi Büro bu "ceza" onlara ergoç anlatması zorunda. 1962 "mekuzuma" ile askerî kurultuşlarını kesin olarak ayırılması ve Cezayir'e varmasını kabiliyetli, kapalı leli "vâkıf" vâkıf için gereken ortamın hazırlanması şart.

Uzlaşma

"Vilayizm" nâretini siyasi plândan kaydırmak mümkün olmayınca, kuvvetli askerî komutanların "siyasi büroda" müyâvir olarak ver almaları kabul edildi. Ben Bella altı askerî bölge (vilaya) komutanı ile yaptığı görüşmesi ancak böyle bir sonuca ulaşabildi. İktidarı en güç komutan 4 ncü oğlanıydı. Cezayir şehrinin de kontrolünü elinde bulunduran bu bölge komutanlarının askerî ve sivil otoritelerin birbirinden ayrılması ile ilgili

Ben Bella, kumandanlarından Albay Osman ve Suat el Arap arasında Asil mücadele başlıyor

siyasi büro plânının reddettiği söylendi.

Fakat bütün bu dirençlere rağmen 2 Eylül seçimlerine katılacak adayların listesi 18 Ağustos akşamı Yüksek Seçim Kuruluna tevdi edilmiş bulunuyor. Listelerin "teslim" tevdi edilmesi herhangi bir değişiklik yapılmasını mümkün kılmıyor. Buna göre adayların la sivillerle askerler arasındaki uzlaşmayı vâkıf bir kompozisyonda olması beklenmeli. Seçimlerde fiilen Milli Kurtuluş Cephesi'nin listeleri hâkim olacaktır. Bu adayları daha şimdiden seçilmiş kabul etmek hâtaht olmaz. Milli Kurucu Meclis bir yıl içinde bir anayasa hazırlamakla görevli. Bu anayasanın sosyalist eğilimli olacağını şimdiden söylemek mümkün.

Eğitim

Cezayir'de eğitim ve öğretimi sağlıyan Fransızların yüzde 90'ına yakın bir kısmının göç etmesi "herine", okulların açılmaması tehlikesi mevcut. Cezayirli siyasi yöneticileri endişelendiriyor. Başka meselelerden biri de bu. Siyasi büro öğretmen sıkıntısının önüne geçmek için 18 yaşını bitirmiş ilçe mezunları veya öğrenimlerinin öğretmenlikle çevrelenmişlerini açıkladı. Bu tedbirin sonucu: kökünden çözmesi beklenmez. Askerlerin işgal ettikleri okul binalarını terk etmeleri ve Fransızların bıraktığı kırsalara dönmeleri bu bakımdan da olumlu bir etki yaratabilir.

Cezayirde öğretimin araplaştırılması uzun yıllar ve güçlü çabalar isteyen bir konu. Mısır'dan öğretmen ve profesör getirmek de "araplar arası dayanışma"nın kuvveden fiile çıkmasını gerektiren bir dâva.

Cezayirli yöneticiler bu konuda muhtemelen Fransız hükümetinin yardımına başvuracak.

BREZİLYA

Başkanlık sisteminde dönüş sosyal ve ekonomik sorunları çözebilecek mi?

İktidardan mahrum hükümet

Brezilya, çağımızın siyasi ve ekonomik gelişmelerin paralellik bakımından en dikkate değer ülkelerinden biri. Muhafazacı bir generaller grubu, reformcu ve dış politikada tarafsızlığa eğilimli başkan Quadros'u görevinden uzaklaştırdıktan sonra memleketin sosyal ve ekonomik yaralarını kapatabilmek ümidile yeniden başkanlık sistemine ve kuvvetli iktidara dönmeye çalışıyor. Şimdi başbakan Goulart'ın reform teşebbüsünde destekleyen ve başbakan Brochado de Rocha'nın "solaşan" yetkiler programını kabul etmesi için parlamentoya baskı yapması ve onu "sistihate" sevkedilmekle tehdit eden emilliyetçilik sloganı ile birleşen generaller.

De Rocha, devlet müesseselerinde ve ekonomik hayatta yapılması tasarlanan reformların en kısa zamanda halkın oyu na sunulması ve hükümete geniş yetkiler veren kanun tasarılarının kabulü için parlamentoya verdiği izahatta bir otorite buhranı geçirilmekte olduğunu söyleyerek, hükümetin her şeyden önce iktidardan mahrum olduğunu açıkça belirtti.

Parlamento'daki çoğunluk partilerinin referandum aleyhinde oy kullanacaklarını açıklamaları üzerine, Başkan Goulart eyalet valilerini toplamakta tayda umdu. Rio de Janeiro eyalet valisi Carlos de Lacerda'dan başka diğer valiler, Goulart'ın reformcu tutumunu destekliyor. Fakat bu görüşmelerden sonra bu sonuç elde edilemedi. Ancak generallerin baskısı ve olayların acıklı seyri de aklından, parlamentonun todaki hava değişmiş, memleketin belirsiz yarınlara yuvarlanması tehlikesi sağcı çoğunluğu biraz olsun aklı ve mantık yolu na sokabildi.

Varılan uzlaşmaya göre 1963 Nisan ayının başından hangi rejimi istediği sorulacaktır. Bu piyasetin sonucu muhtemelen başkanlık sistemine dönüş şeklinde to celi edilecek ve Quadros'un bıraktığı nokta ya döndürülmüş olacaktır.

Fakat buhran "statu quo" değildir. Plebisit teklifini kabul eden parlamentonun bu tüzime karşılık, başbakanın "solaşan" yetkiler programını "kuşa çevirebilecek" tir. Başbakan arzulan yetkileri alamazsa istifa düşünecek, bu mâdele siyasi buhran yeniden vahamet kazanacaktır.

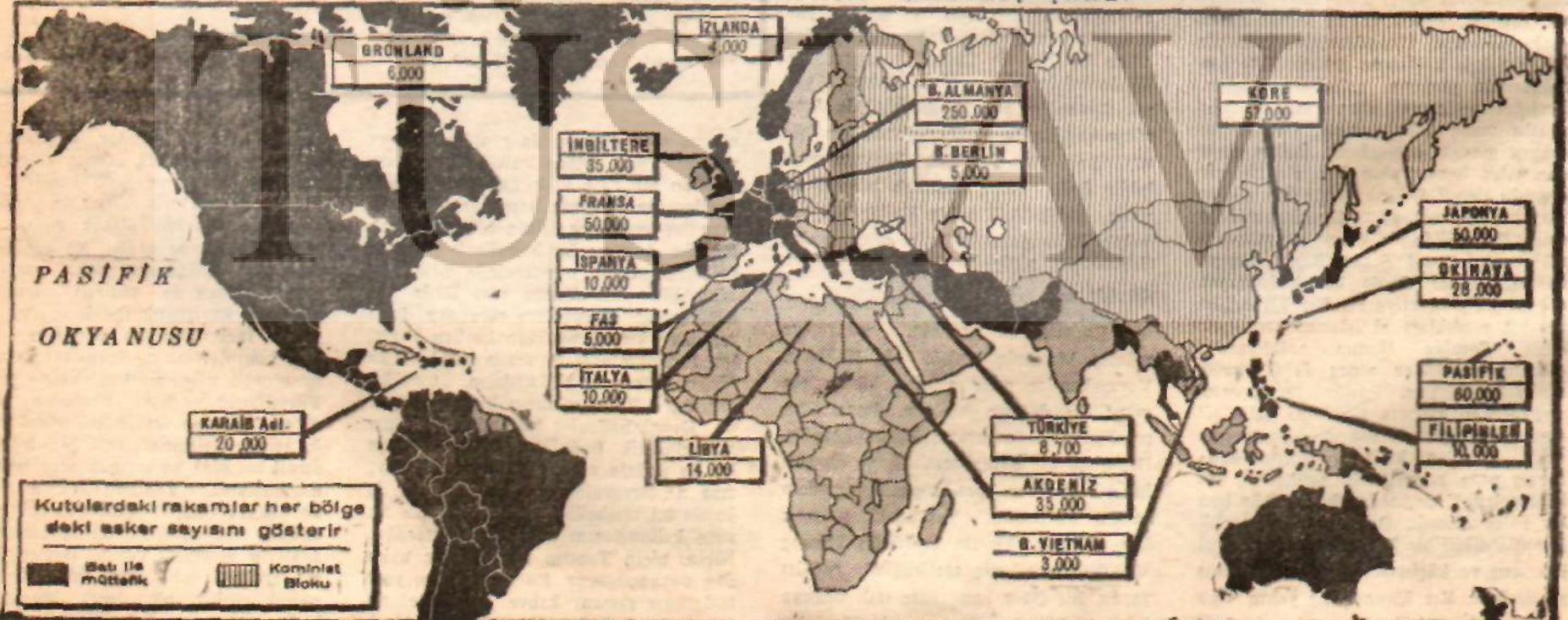
BİRLEŞMİŞ MİLLETLER

Carpio olayı Birleşmiş Milletler'in tarafsızlığına şüphe düşürdü.

İnkâr edilen imza

Yıldardan beri, himayesi altında bulunan Güney Batı Afrika'nın Birleşmiş Milletler tarafından

AMERİKAN KUVVETLERİNİN DAĞILIŞ ŞEKLİ

kontrol ve tetkik edilmesine müsaade et miyen Güney Afrika Cumhuriyeti hükû meti geçenlerde Güney Batı Afrika komi tesi başkanı Filipin'li hukukçu Victorio D. Carpio'yu davet etti.

Hukukçu Carpio, tetiş gezisine çıkma dan önce, Güney Afrikanın ırk ayırımı esasına dayanan «Apartheid» politikasını giddetle takbih etti ve ırkçı bir savaşa yol açabilecek gerginliğin giderilmesi için tedbir alınması zaruri olduğunu belirtti. Fakat Carpio ve Meksikalı yardımcısı Sal vador Martinez de Alva, Güney Batı Af rika'da önceden tertiplenmiş «güdümlü» bir gezi yaptıktan sonra oşka bir hava çalmağa başladılar. Carpio'nun gezi hak kındaki raporu Güney Afrika hükümeti başkanı Verwoerd'la ortaklaşa imzaladık ları bir bildiri şeklinde yayınlandı.

Bu bildiri de «apartheid» den söz açılmıyor, barışı tehdit edici bir durum zikredilmeyordu.

Menhatten'a döndüğünde, komitenin diğer üyeleri barut tıçını gibi patlayıverdi ler. Carpio da bildiri hazırlanırken rahat sız olduğunu söyledi ve imzasını inkâr etti.

Carpio, bu arada hükümet tarafın dan Kahire büyükelçiliğine atandı ve dö nerken de Güney Batı Afrika'daki yöneti min insanlık anlayışına aykırı olduğunu belirtti.

Carpio'nun, Güney Afrika'da Verwoerd, tarafından çok iyi misafir edildiği söyleni yor. Fakat bu konukseverliğe bizzat Carpio' nun kurban gitmesi Birleşmiş Milletlerin prestijine bir zarar getirmemesi temenni edilir.

yılımasının önüne geçildi.

Ashında Sukarno'nun paraşütcülerinin bir şey yapacağı yoktu. Birleşmiş Millet ler genel sekreteri Thant'ın ve Amerikalı diplomat Bunker'in gayretleri sayesinde bir kaç hafta önce kesilen müzakereler yeniden başlatıldı ve geçen hafta içinde anlaşma imzalandı.

Anlaşmaya göre, Batı Yeni Gine ida resı 1 Ekim 1962'de Hollanda tarafından Birleşmiş Milletler'e devredilecek. Birleşmiş Milletler bir güvenlik kuvveti ile asa yişi sağlayacak ve yönetimin tedricen En donezyalılara geçmesine nezaret edecek, bu işin 1 Mayıs 1963 tarihine kadar biti rilmesi gerekiyor. Bu tarihten itibaren yö netim Endonezya tarafından deruhte edi liyor.

Papualar

Batı Yeni Gine'nin yerli halkı papua lar. Sayıları 700.000 civarında Hollandalı yalı Plattceel'in ifadesine göre papuaların gönlüne demokrasi ve hristiyanlık silinmi yecek bir şekilde yerleştirilmiş. Ashında papua'ların aklı ancak kafa hesabına eri yor. Böyle bir topluluk sosyal ve kültürel gelişmesi için sarfedilecek gayretler sonu cunda 1969 yılında kendi kaderini tayin hususunda oy kullanacak Sukarno demok rasisi yürürlükte kaldığı sürece böyle bir referandumun şekli olacağını söylemek kehanet sayılmamalı. Gerçekte hristiyanlık ve demokrasiye önemmediği iddia edi len papuaların müslüman Endonezya'dan ayrılmaları lehinde ay kullanmaları tabii bir sonuç.

Diriltirmek istenen ölü: FAŞİZM

Anti-komünizm maskesi

Gegenlerde Helsinki'de toplanan Dünya Gençlik Festivaline, dört bucaktan binlerce kişi katıldı. En ufak bir taşkınlığın veya konukse verliğe uymayacak bir tutumun, Fin bağımsızlığını sarsacak kadar ciddi ve önemli olduğu kendilerine hatırlatılmış olmasına rağmen, bazı faşist öğrenciler bazı hoşlanmadıkları delegelerin gelişini protesto amacı ile bütün otobüsleri ki ralayıp, otellerdeki boş yerleri kapata rak konukları gemilerinde kalmaya ve kendi araçları ile dolaşmaya zorladılar. Sportmen ruhlu konuksever Fin halkı, bu faşist taşkınlıklarına hiç hoş karşı lamadı.

Bütün bunların üstünde de, açılış tan bir gece önce, delegelerin otobüsle ri etrafında toplanarak kargaşalık çıkar dılar. Şişeler, taşlarla otobüslerin cam larını kırıldı. Polis ortalığı güçlüğüle yatıştırabilirdi.

Bu çirkin olaylar Time dergisinin belirttiğine göre, Rus Delegasyonundan şair Evgeny Evushenko'ya, kendi reji mini övmek fırsatını verdi:

FAŞİZM YAYGARASI

Ulusun kötüsü olmaz.
Kötüler vardır ulus içindedi
Ben kimseyi suçlamadan
Duygulara kapılmadan
Size onları anlatacağım.
Dinleyin!
Faşizmi kitaplardan öğrenmiş
Sinemalarda seyretmiştim.
Burada ise gözlerimle gördüm,
Faşizmi benim karşına
Viski kokan nefesi,
Jiklet dolu ağızı,
Kısa karpalmış saçlarıyla çıktı,
Ve ben onu görmeden önce Komünist ol masaydım.
Gördükten sonra mutlak olurdu,
(Time dergisi - 10.8.1962 sayıs-Şf. 18).

Swastika Amerikada

Hitler devrinin sonu ile bir çağı kapanan faşizm, son yıllarda özellikle Amerika ve İngiltere'de neo-faşizm akımı halinde yeniden ortaya çıkmıştır.

Bu akım Amerika'da, Birleşik Dev letlerin bütün dikkat ve gücünü komü nizme çevirmesinden yararlanarak gitlik çe yayılmakta, güçlenmektedir. Katolik kilisesinin, büyük iş adamlarının ve ce bini doldurmak hevesinde olan oportü nistlerin destek ve gayreti ile, faşizm Amerika'da rejimi zorlayan elle tutu lur bir kuvvet haline gelmeye başlamış tır.

Amerika, sağcı radikalizmin gelişi mesi için daima verimli bir toprak ol muştur. 100 yıl kadar önce siyasi niteli gi olan ve hattâ Millard Fillmore'nun cumhurbaşkanı seçilmesiyle iktidara ge len «Bir şey Bilmeyenler Partisi» (Know Nothing Party), parti tüzüğündeki «Amerikayı, Amerikalılar idare etmelidir. Bunu sağlamak için bü tün Devlet Dalrelerinde, eyalet ku rumlarında ve mahalli işyerlerinde Ame rikan vatandaşlarının görev alması şart tır» maddesi ile Amerika'da ırkçılığın tohumunu atmıştır. Nitekim kölelik ka nunu da Fillmore'un başkanlığı sırasın da çıkmıştır. (Facts About the Presi dents - Şf. 149).

İlk sağcı tahriklerin gücü kaybol madan, son 20-30 yıl boyunca Ameri kan toplumu için büyük yıkıntılar do ğuran hareketler olmuştur. 1920'lerde Ku-Klux-Klan derneğinin zencileri linç etmekle başlayan ırkçı tutumu, son raları Silver Shirt (Gümüş Gölmelek) Derneği, Fritz Kuhn'un kurduğu Al man-Amerikan Derneği, Peder Cough lin'in Hristiyan Cephesi gibi kurumlarda devam etmiş ve bugüne kadar gelmiştir.

Endonezyalı genç kızlar silâh eğitiminde Sukarno'nun yeni kuşağı..

BATI YENİ GINE
Milletlerarası bir mesele daha uzlaşma yolu ile çözüldü

Laos'tan sonra..

Laos'un tarafsızlığının milletler arası bir statüye bağlanması dan sonra, Hollanda sömürgesi Batı Yeni Gine de Endonezya'ya bırakıla rak, «Silâh» bir çatışmanın «-ha fazla ya YÖN, 22 AĞUSTOS 1962

13 yıldan beri süregelen bu anlaşmaz lığın temelinde, Endonezya'nın coğrafi ve tarihi hak iddiaları yatıyor. Endonez ya, Hollanda sömürgesi olan bütün bölge lerin kendi yönetimine geçmesini savundu ve bugün bunu sağlanmış durumda. Buna karşılık Hollanda istismarçı sömürgecilik örneğini burada da gösterdi ve Batı Yeni Gine'de kayda değer bir eser bırakmadan çekip gidiyor.

Batı Yeni Gine'nin şartları hakkında bir fikir vermek için, Endonezyalı para şütcülerin ateş kesmelerinin ancak uçaklar dan atılan bildirilerle sağlandığını kayde delim.

Papuaların Hollandalıların tahriki ile çete savaşlarına girişmeleri ihtimali mev cutsa da, bunun için bu tehlike ciddi sa yılmamaktadır.

Bugün Amerika'da, faşizmin önder liğini yapan başlıca kurumlar şunlardır: 1) John Birch Derneği: Robert H.W. Welch'in liderliğindeki bu kurum 1958 yılında kurulmuştur. Çoğunluğu büyük iş adamları ve endüstri baronları olan 60 bin kadar üyesi vardır. 1.5 mil yon dolardan fazla olan yıllık geliri, bu ticari ve endüstriyel üyelerin aidat sek line verdikleri paralardan sağlanmakta dir. Hücre teşkilâtları ile çalışan bu derneğin başlıca özelliği «negativist-tutumudur. Bünyesinde maddî ve mane vî güce sahip kişilerin toplanmış olma sı, bu derneği Amerika'daki radikal sağ cıların faşist amaçlarına ulaşmak için birleşebilecekleri tek ver «lin» getir mistir.

2) Amerikan Nazi Partisi: Son ün lürde İderi Lincoln Rocwell'in, Ulus lararası Nasyonal Sosyalist partilerinin bir toplantısına katılmak için kaçak ola rak İngiltere'ye girişi ve bir süre izini kaybettirdikten sonra sınır dışı edilme kararı ile tevkif edilmesi dolayısıyla ken disinden bahsettiren bu parti birkaç yüz üveli küçük bir siyasi birliktir.

3) Amerikalı Vatandaşlar Toplu luğu ve Amerikan Katolik Konseyi: Bu kurumlar 1000-2000 üyeye sahip olup mektuplar, broşürler gibi propaganda yolları ile çalışmaktadır. (Bu konu da geniş bilgi Life dergisinin Subat sayısında verilmektedir.)

Diğer faşist derneklerin en önemli liderleri General Walker, Dr Frederick C. Schwarz, Gerald L.K. Smith, Verne Kaub, Merwin K. Hart, Joseph Kamp, Conde Mc Ginley ve Allen Zoll'dur.

Amerikan faşistleri devlet okulları na, öğretmenlere, gelir vergisine Birleş mis Milletlere, dış yardım programları na karşıdır. Propagandalarında kul landıkları en önemli taktik anti-komü nizm maskesi altında, istemedikleri kişi leri komünizmle suçlayarak altarmaktır.

Öte yandan, ırkçılığı kısırtmak yo luyla cepçelerini doldurmaya çalışan oportü nistler de vardır. Bunların en ünlülerinden Billy James Hargis şehir şehir köv köv do laşarak söylev vermekte, bastırıldığı kitap ve broşürleri, konuşmalarının «faktarın» satmakta, komünizmden korunma yolları nı öğretme iddiasıyla paraş kurslar aç makta ve bunlardan yılda ortalama 1.5 milyon dolar sağlamaktadır (Post dergisi Mayıs sayısında, bu konuda geniş bilgi ve rilmektedir.)

Onikiye beş var

İkinci Dünya Savaşından bu yana, Batı bloku devletlerinin Moskova'ya tah rikleri endişesi ile dikkatlerini sol eği limi tutumlara ve kişilere çevirmiş ol maları, aşırı sağcıların rahatça faaliyet gösterebilecekleri bir zemin sağlamıştır. Demode bir fikir akımı haline gelmiş faşist hareketler çok sayıda olmamakla beraber, reformlardan kaçınan Statüko cu hükümetlerin gölgesinde güç kazan maktay ve gelişip yayılmaktadır.

Bunların özî itibarıyla aynı, fakat uygulama itibarıyla ayrı benzerlerine her yıl milyonlarca dolarlık Amerikan yardımı alan bazı orta-doğu, uzak-do ğu ve Latin Amerika ülkelerinde, özel likle bugünlerde rastlanmaktadır. Bu görünüşte, sözde demokratik rejimlere kucağını açan Kennedy İktidarının tutu munda bir değişiklik yapmasını gerektir mektedir sanırsız. Aksi halde, Avrupalı bir diplomatın söylediği gibi, sağcılar, uluslararası komünizmin amaçlarına Amerikan komünistlerinden daha varar lı olmaktadır.

Seçkin SELVİ

Kemal Tahirin yeni bir romanı Remzi Kitabevi tarafından yayınlanmak üzere: «Kelleci Memet»... İşte bu romandan alınmış bir pasaj:

Kemal Tahir

«Kelleci Memet»

Revu avlusundaki baraka arayan birincisinde —Be kir ustanın terzi dükkânında— Cinci Nezir uygunsuz durumda yakalanan rak düün geç va kit, cezaevine getirilen Memleket Hastanesinde bademelerinin işini baltandırmıştı.

— Ağlan diye konuşuyor. Ye ni veterinerden Ben' görmesiyse az kaldı ki utanmanın geberi... Kuytuya çektim «Aldırma tosun! Olur böyle şeyler... Hele aslını anlatırım şunun...» dedim. Biraz direndi. «Düşmanlığa uğradık Ne zir emmi... Şar olsun, kötülük yok... Karı öldüğün gibi değil» dedi «Dur oğlum «Bildğin gibi değil» ne tenek? Karının o aralar dakı ustalığının övmektesin, utanmaz?» dedim «İbne aman!.. Biz eteginin tevizliğini övmekteyiz Jodi, üstüne neye gireliberi, doktorun, tadmeder ardına düşer sayı... Ötürmüş de, fikara kârı, birine vakınlık vermemiş miş... Adız başademenin karala masına işadığı dedi «Karı, göm leğimi vurdu «Aranız iyi kah pe...» diye emni burmuş «Bizi de görmeyen, gerisini kendin düşün» diye zorlamış Karı olmazlanınca, bize bu kararı çaldı imansız» dedi. Biraz sükledim. «Yanılıyorsun kopuk... Dördün yapmışın ilacını bulamaz» dedim. «Ateş almıyınca duman ate m bilir? Hele bele!» dedim. «Bu işin kanunu kile kin da vakalanmadan adamı mahpus damına ikamaz» dedim. «Eleri de bir yılğın dokunsun dersin, dogruyu söylemeli» dedim. Biraz ahladı. «Had, sonunda yola geldi. «Bir iştir oldu Nezir emmi... Şey tana uydukl» dedi «Belediye nikâ hını boynumuz» alsak, hükümet yakamız bırakır mı?» diye ağladı. «Nikâh göze aldığını göre, kârı nasıl?» dedim «Görmeyince ne desem sos Nezir emmi...» dedi. Oğanın övmelerine bakarsan, karı, şu resimdeki dünya güzelin den zorluymuş.

Duvardaki eş basım resim, Karadağ kuralıçesi Diraga'nındı. Altında «Dünya Güzel Züleyha — Her hakkı mahfuzdur» yazılı mıydı. «Her hakkı mahfuz Dünya Güzel Züleyha» ak gerdanlı, pem be yanaklıydı. Belli belirsiz gü lümsiyen kara gözleriyle, adama, can alacak gibi bakıyordu. İpek fistanının yakasını kertenkele biç mi bir elmas iğne ile tutturmuş, güzelliğine cibrileadığinder dolgun göğüslerini kabartarak kasılmıştı. Cinci Nezir gözlerinde dal gın, için çekt:

— Kar böyle yakıcı güzel se, oğlan ister istemez nikâhlaya cak Hatip Hoca! Çünkü böylesi

nin ayrılığına, körpe kısmı, hiç dayanamaz. Astında, böyle bir gü zeli, çekip vuracaksın... Vuracak sını ki, erkek millet belâlardan bir ini savuşturup az biraz terahliya cak... Böylece, erkek kısmını ya karı harradak... Küt eder! —Gözü nüün ucu ile Terz Bekir' göster di.— Bana inmazsan Terz Be kirimize sor da baktı.

Terz Bekir, telâşlandı:

— Başlarım haaa, domuz Cin ci, rezillenme!

— Hele dur terzi oğlum!.. Bi zim sözünüzde hiç rezillik yok ken... Suratın neden kızardı senin, neden al atlasa kesti?

— Ulan Cinci... Uzatma, de dim...

— Boşun» debelenmektesin terzilerin aslanı... İslâmsak, birbi rimizden gizimiz olmayacak... Bü tün Çankırı'nın bildğini, Selim Beyden niçin saklamalı?.. Ben gör medim! Gö-enler, göçmen kızını yaman anlatıyorlar Selim Bey! Göçmen kızının, şu Züleyha ana mızdan artığı varmış da eksigi yokmuş... Höst! Bırak o makası yerine... Aman arkadaşlar, bu rez il Bekir, bizi de dogruyacak, fika ra pazarıcı gibi... Peki, göçmen kı zı o kadar vakıcı güzel değil di de

elin gezgin pazarcısını, sen neden geberteyazdın, gündüz ortası?..

— Diline sahip olsaydı, edebi nilseyleydi de, kendini dogratma saydı.

— Oğlum Bekir, gezgin pa zarcıda, saray terbiyesi aramak neyin nesil? See gezgin pazarcıla rın üstüne ouşkomutan mı, kesil din? Yabancın garibi senin göç men kızına yandığını nereden bile cek, durduğun yerde?

— Kötü söylerim Cinci Ne zir!.. Bunca zamandır, «Yanma yok» diyoruz...

— Biz «var» mı dedik, tö bel... Bizimkisi söz gelimi... Evet, arada, yanma hiç yok Selim Bey, bununkisi vatan millet gayreti... Kanındaki Türklük gürlüyor, su katılmamış Türk kanı... Allah kö lüsünden esirgesin, bunun gözünü kan bürüyor. İşı aslı, bunlar nere nin göçmeniyseer, göçe göçe gel mişler de bunun dükkânı karşı sındaki eve oturmuşlar Bir ana, bir kız... Babaları, bilmem nere de, necilik ediyor. O gün, Çankı rı'nın pazarı... Kızla anası, pırtı almaya çıkıyorlar. Onlar çıkınca, bu senin terzi ustan da, «Hele pa zara bir bakalım! Alışveriş nasıl?» diye dışarı uğruyor. Bana sorat

san, uğramasa hiçbir şey yoktu. Allahın işine bak ki, uğruyor... Dahası... Acele uğradığından, koca terzi makası da elinde... Gezgin pazarcıları bilmez değilsin!.. Edir ne'den Kars'a kâr dünyayı dola şan herifler. İçlerinde anasının ip liğini pazara döküp yumak yumak satan kıyamet gibi... Göçmen kı zını gelip tezgâhı, önünde durduğı pazarıcı, meğret sayılı kopuklar danmış... Hem yürekli hem bilek li... Fazladan lâftın çifte anlam lımsı pek seven bir zibidi... Kızla anası, pırtıları yoklayıp dururken, herif bulaşmış lâf dokundurma ya... «Allı verelim, küçük bayan... Morlu verelim... Açıkta koyu ve relin...» diye yılmış... Evet, yı lımasa iyiymiş ama yılmış... Be rikler, göçmen olduklarından, bi zim yutturmacalarımızı nereden bi lecekler? Fikara kız «Koyu iste mez» dediğe, densiz herif, tadın da kesmesini, yutturmacayı üst e lediğe üstelemiş... Öteki pazarcı lar gülüşmeye başlayınca kız için farkına varıyor, «Biz gavur için den buraya, bu lâfları duymaya mı geldik? Sende hiç utanma yok mu?» diyecek oluyor. Rezil pazar cı büsbütün civıymış... «Ulan - sen bu lâfı neden kötüye çektin dur

duğün yerde?... Utanmazlık sende mi, bende mi?» diyerek yavuzlan mış... Terzi Bekir'in bu kadarına dayanması bile yığıtlık... Çünkü göçmen kı zı ağlamaya başlamış tır. Peki, dayanmıyorda ne yapt yor? Hemen makası yetiştiriyor mu? Hayır!.. «Ayıp arkadaş!.. Böy le sözler esnaflığa yaraşmaz» di ye öğüt vermeye kalkıyor. Bana kalsa, öyle bir ite böyle lâf edil miyecek de, hemen yakası topar lanıp ana avrat düz gidilecek... Herif, bu bizim aslan Bekir'imizi, ufarak, biraz da etsiz görünce, sö züm buradan dışarı, adama ben zetememiş... «Ulan sapı sili! Sen ne karıştıyorsun? Biz burada pazar lık pişiriyoruz!» demesiyle koca terzi makasını doynunun köküne yemesi bir olmuş... Yemesiyle de, terbiyesiz pazarıcı, kütük gibi yı kılmış... Ben, gerisini göçmenler den dinledim: «Önce biraz çiğnedi hamur gibi...» dediler «Sonra, Al lah sana inandırırsın, herifi kaptı kaldırdı, önce bu taş vurdu, efe gönlü beğenmedi, götürdü şu taş a vurdu, ham deri hesabı...» dedi ler. «Hem de nasıl vuruyor? Al lah yarattı, demek yok...» dediler. «Baktık geortecek... Elinden güc ile aldık, Ne fayda ki, biz vetişe ne kadar terbiyesiz pazarıcı, adam ıktan çıktı» dediler. Terzi maka sını, nasıl hınca yallah ettiğini an lamalı ki, it oğlu itin boynu eğri kalmış... Bizim ağrezezanın Koca başkanı, buna, sakat bırakma ceza sını, «Aferin oğlum!» diyerekten, göğsüne savaş madalyası takar gi bi verdi Selim Bey!

Terzi Bekir yere bakarak gü lümsüyordu Yumuk Tatar aözle ri büsbütün ufalmış fırtak e rta cıklarını utan kızartısı kapıamış tı. Cinci Nezir vuracaktı gibi elini kaldırdı:

— Güllersen köpöğlusu!.. Ben de cezaşı bitirince, Zelifin anamaz dan güzel, göçmen kızın saracak olsam...

— Kes artık... Uzattım iyice... Bak şart olsun makas geliyor!..

— Vay başıma!.. Bu rezil terzi her «göçmen kı zı» lâfiyle Müslüman boynu vuracaksa işi miz iş... Peki bu göçmen kı zı na sil bir oclâ, hey Allah!.. Bizim Çankırı iopragımıza, o gün bugün dür, gezgin pazarcıların uğramad ığı yetmiyor mu? Bu kaltak bura da, hiç mi boynu doğru adam bı rakmıyacak? —Başın, salladı. — Ama ben, suçu hep kendimde bu lurum!

— Neden?

— Bilmez gibi sorarsın bre Hatip Hoca!.. Göçmen kızına zen gin yerden alıcılar çıkıp bu Ter zi Bekir, burada, gebereyazınca, sizin haberiniz yok ben ovsaat muskaya çöktüm Göçmen kızının, bunca yıl, bu Terzi Bekir'in volu nu beklemesi neder bakım? Göç men kı zı ne biçim bir avanak ol malı ki, şu Tatar surat oğlanın yo lunu gözlemeli...

— Demek muskaya çöktün, kı zı bu bizim Bekir'e yaktın?..

— Yaktım Allahın izniyle... Bizde böyle bir hemşerlik gayret i vardır. Neye güldün karı gibi gene, yoluk sakalına tükürdü lüm?

— Güldüğüm şu... Göçmen kızlarına yarıfık muskası yazaca gına, diyorum...

— Ee...

— Muska güciyle para vura cak piyango biletini seçip alsan... Ya da, yer altından, Ceneviz gö mülerini çıkarırsan...

— Vay, isteyince bulup çıka ramaz mıydın voksa?.. Dur, lâfı nı unutma!.. Senin bu lâfın « demeye geliyor? «Bu herif, gerçek ten bir cinci değil... Uydurma bir cinci!» demeye mi, sakın?

— Tamam!

— Bizim parasızlığımız, va lın kat cinci olduğumuzdan mı şimdilik? —Birden kızdı! — Bile medin, uyuz Hatip... Bizim para sızlığımız, parada görümüz olma dığından...

— Olsa?..

— Olsa, kolay...

— Demek parada gözün olsa, ...

— Faki neden çıkarmamakta ...

— Üstüne, tarih kitapları ...

— Nasil ocakim? Şaşırtıp, ...

— Cinci Nezir gözlerini süzerek ...

— Ben bu yaşına kadar çok ...

— Hangi Hoca, içini çekti! ...

— Ben, seni dinlemeli de, ...

— İnan ya... Cumhurbaşkanı ...

— Bana ya... Cumhurbaşkanı ...

— Hay anas ile akıldır Hatip ...

— Arkadaş donları sıyrtıyo ...

— En, işte bu da böyle bir ...

— Anımdan? ..

— Anımdan!.. Bu mese ...

— En, işte bu da böyle bir ...

— Anımdan? ..

— Anımdan!.. Bu mese ...

— En, işte bu da böyle bir ...

— Anımdan? ..

— Anımdan!.. Bu mese ...

— En, işte bu da böyle bir ...

— Anımdan? ..

lar... Bu sebepten akıllı bir cum ...

— Bakalım, kimin anası Çer ...

— Benim aklım karıştı!.. Bun ...

— Müslüman olmakla... Bun ...

— Yanılmaktasın deli Ne ...

— Korkma! Onun da çaresi ...

— Şimdi halt ettin namussuz ...

— Yüreğin bozuk olduğun ...

— Bizim aradığımız zina kaçını ...

— Yüreğin bozuk olduğun ...

— Bizim aradığımız zina kaçını ...

— Yüreğin bozuk olduğun ...

— Bizim aradığımız zina kaçını ...

— Yüreğin bozuk olduğun ...

— Bizim aradığımız zina kaçını ...

— Yüreğin bozuk olduğun ...

— Bizim aradığımız zina kaçını ...

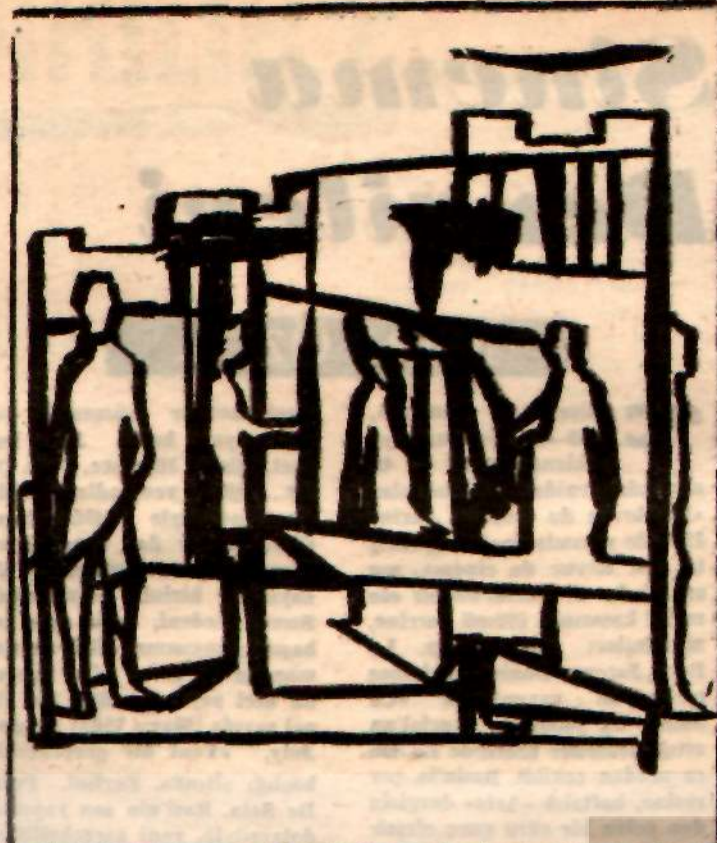
— Yüreğin bozuk olduğun ...

— Bizim aradığımız zina kaçını ...

— Yüreğin bozuk olduğun ...

— Bizim aradığımız zina kaçını ...

— Yüreğin bozuk olduğun ...

ayınmayınca Osmanlıya kurtuluş ...

da, birinde, ki şaşmıyor. Ne fay ...

BASIN İLAN KURUMU

GENEL MÜDÜRLÜĞÜNDEN

20 Temmuz 1962 gün ve 11159 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan 14 numaralı Genel Kurul Kararı'nın dergilerle ilgili maddeleri aşağıdadır:

- Maddede 47 - 195 sayılı Kanunun 43 üncü maddesiyle yayımlanabilen esasları tarif ve tesbit edilen (Genel ve katma bütçeli dairelerle il özel idareleri, belediyeler, köyler ve İktisadi Devlet Teşekkülleri ve sermayesinin yarısından fazlası kamu hukuku tüzel kişilerine ait bulunan teşekküllerle) kanunla kurulan sair müesseselerin veya bunların iştiraklerinin vereceği hususî ilân ve reklâmlar ile Kurumun ilân ve reklâmlarını yayımlayabilecek fikir ve sanat dergileri ile sair mevkutelerin Türk dilinden gayri dille yayınlananlar dahil), aşağıdaki maddelerde yazılı özellikleri haiz olmaları, bu ilân ve reklâmları yayımlama talebinde bulunmaları ve Basın İlan Kurumu Yönetmeliği ile bu Karar'da tesbit edilen şartları kabul etmeleri ve yerine getirmeleri şarttır.
- GENEL HÜKÜMLER : Maddede 48 - Bu bölümde kullanılan (dergi) tabiri günlük olmayan bütün mevkuteleri ifade eder.
- Maddede 49 - Ansiklopediler gibi araklarla fastikiller halinde yayınlanan makbûlâ, adı ne olursa olsun, dergi sayılmaz.
- Maddede 50 - Üniversiteler, Fakülteler, Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu, Mahalli İdareler, Kızılay, Yeşilay, Ticaret ve Sanayi Odaları, Borsalar, İktisadi Devlet Teşekkülleri, bilimum resmî sektör ile mali ve ticari müesseseler tarafından yayınlanan dergiler aşağıdaki maddelerde tarif ve tanımlı yapılan dergiler meyanında mütalâe edilemezler. Bunlar, ancak bağı bulunduğları teşekküllerin kendi ilânlarını hiçbir şarta bağılmaksızın yayımlayabilirler.
- DERGİLERİN TANIMI: Maddede 51 - Dergiler münderçat ve muhtevalarına göre nevi bakımından dört gruba ayrılmıştır: I - FİKRİ DERGİLERİ: A) Siyasî ve iktisadî karakterde dergileri, B) Herhangi bir meslek zümresine hitap etmediği halde emsiyet, şâh gibi belirli bir grup göstererek yayımlanan ve fikir yönü galip olan dergiler, II - SANAT DERGİLERİ: (Özel sanat olarak kabul edilen bütün sanatlar ile ilgili dergiler), III - İLİM, TEKNİK ve MESLEK DERGİLERİ, IV - SPOR DERGİLERİ ve MAGAZİN ile SAİR MEVKUTELER: Sahife sayı ve ölçüleri: Maddede 52 - 47 nci maddede sözü edilen ilân ve reklâmları yayımlayabilmek için sanat dergilerinin (15 günlüklere kadar olanlar dahil) her sayısındaki sahifelerinin yüzölçümü toplamı 0,90 metrekareden, daha fazla süre içinde yayınlanan sanat dergilerinin her sayısındaki sahifelerinin yüzölçümü toplamı 1,35 metrekareden, diğer dergilerin (haftalıklara kadar olanlar dahil) her sayısındaki sahifelerinin yüzölçümü toplamı 1,35 metrekareden ve daha fazla süre içinde yayınlananların sahifelerinin yüzölçümü toplamınının 2,70 metrekareden az olmaması şarttır.
- En az yayın hayatı süresi: Maddede 53 - İlk sayısında tesbit ettiği yayın zamanına uygunluğunu muhafaza etmek şartıyla, haftada bir ve daha sık

ara ile yayınlananlar 12 sayı onbeş günde bir yayınlananlar 9 sayı aylık ve daha fazla süre içinde yayınlananlar 6 sayı çıkıştan sonra ilân ve reklâm alabilirler. Yayınlarına bir sayı ara veren veya birkaçını tek sayıda toplama olarak çıkan mevkutelere yeni yayınlanmış gibi bilmeyebilir.

İlan dağıtım esasları: Maddede 54 - Yayınlanma usulü 195 sayılı Kanunun 43 üncü maddesinde gösterilen ilân ve reklâmların hangi derejelerde, hangi ölçülerde yayımlanacağına, Kurumun Şubesi bulunan yerlerde aşağıdaki esaslar dahilinde Basın İlan Kurumu Genel Müdürlüğü tâyin eder. Ancak ilân veya reklâmın yayımlanacağı derginin seçilmesinde şehir, dergi no'yu, fiili satış ettikleri okuyucu gibi hususlara ait isteklerini ilân veya reklâmı veren Kuruma bildirebilir veya Kurumu dergi intihabında serbest bırakabilir.

Maddede 55 - Kurumun şubesi bulunmayan yerlerde ilân ve reklâmın yayımlanmasını aynı esaslara göre Valilikler duzenler.

Maddede 56 - 47 nci maddede yazılı ilân ve reklâmın dergilerin dâhil, tertip, bası ve yayı kadrosu (telef ücretleri dahil) için ödedikleri ücretler toplamı ve fiili satışları gözönünde bulundurularak ilân veya reklâmı verenin istekleri de dikkate alınmak suretiyle aşağıdaki esaslar dairesinde dağıtılır: I - Gruplar (nevi bakımından) arasında yapılacak dağıtımda ilân veya reklâmı verenin isteği nazarı dikkate alınır. II - Aynı gruba dahil dergiler arasında yapılacak dağıtımda: a) Fiili satış (aboneler dahil) bakımından birbirine yakın olanlar arasında eşitliğe riayet edilir. b) Fiili satış (aboneler dahil) bakımından emsaline nazaran birtakim üstün olanlara ilân ve reklâmı verenlerin isteklerine göre daha fazla verilir. c) Herhangi bir dergiye verilecek ilân veya reklâmın tutarı ödediği ücretler toplamını gerektirir.

Maddede 57 - Kurumun ilân ve reklâmı fikir ve sanat dergilerine verilir. Bu maksatla, Kurumun yayımlanmasına aracı olmak ödevinde bulunduğu ilân ve reklâmın Kurumun iktisadi çıkararak eden mevkutelere verilmesi sırasında alınacak komisyona, ilân ve reklâmı istihkakları ayda (15.000) onbeş bin lira kadar olanlar için %0,5, (15.000) onbeş bin lira ile (50.000) elli bin lira arasında olanlar için %1 ve (50.000) elli bin liranın fazla olanlar için de %2,5 eklenmek suretiyle tahsil edilecek paraıardan bir fon teşkil edilir.

Maddede 58 - Bu fondan fikir ve sanat dergilerine verilecek ilân ve reklâmın dergilerin emsal değerine göre hesaplanarak dağıtılır. 15 günde ve ayda bir yayınlanan dergilerin emsal değeri 2, haftalık dergilerin 3'tür. Fondan faydalanan dergi adedi emsal değerleri ile çarpılarak, fonun kaça bölüneceği bulunur.

Maddede 59 - Dergiler Basın İlan Kurumuna her ayın sonunda bir öneki aya ait emsal varakları gönderirler. Bu emsal varaklarında her sayının fiili satışı (bası) bağıyla verilen, tadeler ve aboneler müfredatlı olarak gösterilmek şartıyla dâhil tertip, bası ve yayı kadrosu telef ücretleri dahil için ödenen ücretler ayrı ayrı beyan edilir.

Basın İlan Kurumu icmal varaklarında bildirilen hususları her zaman kontrol ettirebilir. Yanlış beyanda bulunan dergiler hakkında 195 sayılı Kanunun 49 üncü maddesindeki e bendi uygulanır.

ie, bunca yalm köylüsti, tirt diye ...

— Sen boşuna telâşlanmakta ...

— Benim cumhurbaşkanlığım ...

— Bana çok memur istemez Çur ...

— Herkes kendi ödevine var ...

— Dünya'da kahpenin, zana ...

— Geri kalanlar köylere sür ...

— Deminden beri kapıya daya ...

— Gâvur kısmı, ne işe yarar ...

— Sapanla, trıpanla boğuşacak ...

— Gâvur kazanıp Türki yiyecek ...

— Geri kalanlar köylere sür ...

— Deminden beri kapıya daya ...

— Gâvur kısmı, ne işe yarar ...

— Sapanla, trıpanla boğuşacak ...

— Gâvur kazanıp Türki yiyecek ...

— Geri kalanlar köylere sür ...

— Deminden beri kapıya daya ...

— Gâvur kısmı, ne işe yarar ...

— Sapanla, trıpanla boğuşacak ...

— Gâvur kazanıp Türki yiyecek ...

— Geri kalanlar köylere sür ...

— Deminden beri kapıya daya ...

TİYATRO

Erdek
Olayı
Ve
Gerisi

Geçirdiğimiz son üç hafta içinde, Erdek'te geçen olaylar ve bunun ardından gelecekte ülkemizdeki gerici eğilimlerin ne kadar saçma ve gülünç bir kavga yolu seçtiklerini açıkça ortaya koydu. Bilindiği gibi amatör bu topluluk olan «Genç Oyuncular» her yıl Erdek'te bir senlik düzenlemektedirler. Senliğin amacı, tiyatroyu halkın ayağına götürmek. Bir çeşit halk tiyatrosu anlayışı ile hareket eden genç oyuncular, oyunlarını okulları, kahveleri, açık yerleri dolayarak oynamayı da denediler. Gerçi buradaki seyirci topluluğunun her zaman gerçek bir halk topluluğu olduğu söylenemez. Daha çok yaz tatilini geçirmeye giden büyük şehirlilerin teşkil ettiği seyirci ile, dar anlamında kent soylu (burjuva) davranışını bütünüyle kırımayan Genç Oyuncuların karşılaşması yeni ve değişik birşey getirmedii, oyun alanımıza. Ama bütün bunlara rağmen, davranışın olumlu örnekler sakladığını, iyi niyetli olduğu, özellikle halk tiyatrosu alanında bir deneme olduğu anlaşılıyordu. Ortaoyunundan çokça yararlanılarak düzenlenmiş oyunlar, bu yüzden tutuldu, beğenildi.

Baltalama

Ancak, 23 Temmuz günü ve gecesi, Erdek'te olup bitenler, bu iyi niyetli denemeyi de gerici basının aşağılık oyunlarının bir sonucu durumuna getirmekte gecikmedi. Erdek'te Şeker Kampında kalmakta olan bir avukat karı-koca, Erdem ve Erdoğan Bigat'larla Dr. Süreyya Sa'der'in sebep oldukları olay, şu anda Türk yargıcının kararına bırakıldığı için, bu konuda herhangi bir yorum yapılmayacaktır. Ancak okuyucularımıza hatırlatmak amacıyla objektif birkaç çizgiyle yetineceğiz. 23 Temmuz gecesi, Erdek'te genç oyuncular kendi yazdıkları «Vatandaş Oyunu» adlı piyesi oynuyorlardı. O sırada seyirciler arasında bulunan yukarıda adlarını saydığımız kişiler, oyunun komünistlik propagandası yaptığını ileri sürerek, temsile engel olmak istediler. Bu arada, ağzına hattâ el ve ayakla (!) oyuncuları susturmaya çalıştılar. Sahnedekilere ve seyircilere ağır küfürlerle hakaret ettiler. Öbür seyircilerin bu baltalama hareketine kızarak galeyana gelmeleri sonucunda, oyun yerini terk etmek zorunda kaldılar. Ancak oyunun düzeni bozulmuş, senliğin bütün nese si kaçmıştı. Halkın şikâyeti sonunda bu kişilere karşı kamu davası açıldı. Öbür yandan, gerici basının yaygınlığı ile genç oyuncular hakkında da soruşturmaya geçildi. Gerici yayın organları Bilet'ların ve Dr. Sa'der'in verdiği yanlış bilgilere dayanarak eserinin komünizm propagandası yaptığını ilân edeburdunlar. Geçtiğimiz hafta cumartesi günü, genç oyuncular «Vatandaş Oyunu»nu İstanbulda Gen-ar Kulübünde, üniversite öğretim üyeleri, hukukçular, gazeteciler ve öbür aydınlar karşısında yeniden oynadılar. Oyunu seyredenler, bir yandan bu saçma

Sinema
Dergileri

Nijat Özön

«**C**ahiers du cinéma», 1929-31 arasında yayımlanan, 1946-49 arasında yeniden canlandırılan «La Revue du cinéma» yerine 1951'de yayımlanmaya başlamıştır. «La Revue du cinéma»nın sahibi J.-G. Aurio'l'un bir oto mobil kazasında ölümü üzerine, arkadaşları André Bazin, Lo Duca, Jacques Doniol—Valeroze tarafından yayımlanan «Cahiers» ilk yıllarda, Aurio'l'un attığı temeller üzerinde Lo Duca tarafından çekildi. Bazin'in çevresine, haftalık «Arts» dergisinin gelen bir sürü genç eleştirmeciler (François Tuffaut, Claude Chabrol, Eric Rohmer...) kümelendi. Dergi bir yol kavşağında nereye gideceğini bilmiyen insanın kararsızlık içinde gömüldü, fakat «Arts» daki yazıları kadar olmasa da yine de oldukça atilgan bir tutumda olan genç eleştirmeciler, derginin mali yönden başarısını sağladılar. Sonra Bazin öldü, genç eleştirmeciler birer birer rejisörlüğe geçtiler, Doniol—Valeroze da re'isör, sonra da oyuncu olarak onları izledi (geçenlerde İstanbul'da «çevrilen Fransız filmi «L'immortel» de oynuyor). Şimdi «Cahiers»nin adı belirli bir sinemacılar topluluğunu, belirli bir sinema görüşünü, belirli bir eleştirme tutumunun sembolü olarak başka yayınlarda sık sık geçmekte dir ama, eski «Cahiers»nin şimdiki ancak adı kalmıştır. Nitekim, Şubat—Temmuz arasında yayımlanan altı sayısından birini bir yana ayırırsanız, hepsi 320 sayfa tutan beş sayıda dışı da künur pek az bir şey bulabilirsiniz. Bu beş sayıda, eski «Cahiers»den kalan en yararlı bölüm olan «sinemacılarla konuşmalar» dışındaki yararlı yazılar da yine yabancı sinemacıların anlarından, yazılarından yapılan çevirmelerdir. Örneğin Temmuz sayısında Roberto Rossellini ile yapılan bir konuşma dışında, Carl Dreyer'in yazdığı «seçmeler ile ilgili bir hayli olan rejisör Max Ophüls'ün anıları var. Geri kalan bölüm, Bazin çevresindeki genç

eleştirmeciler kümesini izlemekte yavaş yavaş Jean Doucet, Michel Mardore, Jean Collet... gibi yeni adların film eleştirmeleriyle doldurulmuş. Öbür sayı da aynı minval üzere gidiyor. Yukarıda, altı sayıdan birini bırakmıştık. Bunun nedeni, altı ayın tek başarılı sayısının «İtalyan sinemasının durumu» adını taşıyan bu özel sayı oluşudur. Bu 131 nci sayıda (Mayıs 1962) Jacques Joly, «Yeni bir gerçekçilik» başlığı altında, Zurlini, Petri, De Seta, Rosi'nin son yapıtları dolayısıyla, yeni gerçekçilikten sonra İtalyan sinemasının tutumunu incelemektedir. Jean—André Fieschi, «Dov'è Rossellini ni?» başlığıyla Rossellini'nin nereye gittiği konusunu inceleyen yazısını, «Yaşamın Rossellini ni?» ünlemiyle sona erdirmektedir. Bu sayının en iyi yazısı olan «Peplum çağında (peplum Eski Roma'da kadınların giydikleri bir mantodur) Jacques Siclier, İtalya'nın açtığı zengin dekorlu, zengin kostümlü, kalabalık sahneli, büyük «tarihsel film» çıkarmış İtalya da bugünkü durumunu gözden geçirmektedir.

Fakat Siclier'in yazısından sonra aynı konudaki filimleri ele alan Luc Moulet ile Cichel Mardore, bu çeşit filimlerde, bunları yapanların bile düşünmedikleri değerler «keşfederek» «Chal ers»nin uzun bir süredir boşluklarda dolayan eleştirme tutumunun yeni bir örneğini vermektedirler. «Cahiers»nin bu sayısında, en yararlı bölümle sona ermektedir: 54 İtalyan sinemasının biyo—filmografisini veren bölüm.

«Cahiers»den bir yıl sonra Lyon'dan Paris'e taşınan, «Editions du Terrain Vague»a geçen «Positif», şimdi «Cahiers» ile birlikte mali yönden durumunu sağlamış ve tek sinema dergisidir. «Positif» de, «Cahiers» gibi, iç yapısında değişiklik geçirmiştir, fakat «Cahiers» ile olan çelişikliğini sürdürmektedir. Dergi şimdi gerçeküstüculük (surréalisme), bir çeşit solculuk, bir çeşit «anar

chisme» karışımı olan oldukça «dalgalı» bir tutum izlemektedir. Kendisini reklâmlarda «sinema dergilerinin en saldırganı» diye tanıttığını belirtmek, derginin «yayın politikası» nı göstermeye yeter. «Positif» in en «saldırgan» sayısının geçen ay çıkan 56. sayısı olduğu da şüphe götürmez. Zira, dergi bu sayısında «Chalers» eleştirme eisi olan Bazin ile en iyi sinema tarihçisi Georges Sadoul'a hücumu geçmektedir. Bununla birlikte, Bazin'e ayrılan uzun ve devamı öbür sayıya bırakılan incelemede yazarın göze çarpar bir zorlama havası içinde davrandığı göze çarpmaktaysa da, Sadoul'un eleştirmeci yönü hedef tutan yazıda haklı noktalar olduğu inkâr edilemez. «Positif» in bu sayısın, Fransız sineması üzerine «ateş açmaktır» dir. Yeni Fransız rejisörlerinden 49 una ayrılan biyo—filmografik notlarla, «Positif» bunlar karşısındaki tutumunu belirtmektedir.

«Positif» in çok kez salt «olaya yol açmak» endişesiyle giriştiği yersiz hücumlar bir yana bırakılırsa, arada çeşitli «efsane» leri yakan, sinemacıları ve sinema yapıtlarını yeni den değerlendirmede isabelli görüşler ileri süren bir dergi olduğu, hele «Cahiers»nin karşısında çok daha canlı ve atılğan bir sinema dergisi olarak belirlediği şüphe götürmez. Ulusal sinemalara geniş yer ayırması, «actualité» ile sinema arasında ki bağı yakından izlemesi, sanisürle her sayısında ısrarla mücadele etmesi de «Positif» in olumlu yönlerindedir.

«Fransız Sinema Dernekleri Federasyonu» nun organı olan «Cinéma 62», Temmuz—Ağustos sayısını olarak çıkan 68. sayısını «Western» e (kovboy filimlerine) ayırmış. 160 sayfa lık küçük boy bir kitap biçiminde olan dergide, kovboy filimleri ve bu filimlerin kaynakları trafikte incelenmektedir. Francis Lacassin, western kahramanını «yaşlılık», «yalnızlık», «başarısızlık» ve «ölüm» alt bölümlerinde inceliyor. Raymond Bellour'da «western» lerde kadının durumunu ele alıyor. Kovboy filimleri üzerine «Le western» adı bir kitap yayımlanan (Paris, Les Editions du Cerf, 1953) J.—L. Rieupeyrou ise «Western'de tarih ve efsane» başlıklı uzun ve çok ilginç çekiç incelemesinde Amerikan mitolojisini meydana getiren western kahramanlarını, tarih gerçeklerine göre durumları ile bunların filimlerde ele alınmış biçimlerini karşılaştırma h olarak vermektedir. Ayrıca her western kahramanının han

gi filimlerde boy gösterdiğini belirten filmografi ya da araştırma maya eklenmiştir. Okuyucu böylelikle Buffalo Bill, Davy Crockett, Jesse James ve Frank James kardeşler, Billy the Kid, Bill Eickok, Calamity Jane, Wyatt Earp, Doc Holliday, Pat Garrett gibi western kahramanlarının gerçek yüzüyle «efsanevi» yüzünü görebilmektedir. Rieupeyrou'nun incelemesinde, ayrıca, western filimlerinin kaçınılmaz öğeleri kızılderiiller, Amerikan süvari birliği ve gerçek kovboylar da ihmal edilmemiş. Hollywood'un filim ve televizyon rejisörleri Robert Florey de, western'in televizyondaki durumunu ele almaktadır. Lob tarafından yapılan iki sayfalık karikatürlerde de kovboy filimlerinde en sık geçen «ünlü cümleler» verilmiştir. İşte birkaçı: «İyi kızıl derili, ölü kızılderiiller.» «Mac, sana son bir tavsiye: Bir daha önüne çıkayım deme.» «Yabancı işine git. Burada meraklı insanlardan hoşlanmıyoruz...»

«İngiliz Sinema Enstitüsü» nun yayın organı «Sight and Sound» in Yaz 1962 sayısında Luis Buñuel ile son filimlerinden «Viridiana» üzerine bir inceleme. Amerikan rejisörü Howard Hawks'ın yapıtlarını ele alan uzunca bir yazı, Alain Resnais'in çeşitli yorumlarına yol açan «L'année dernière en Mariebad — Geçen yıl Mariebad'ta filmi yeni bir açıdan açıklamaya cabası güden bir mekale, Lindsay Anderson'un çevirmekte olduğu «This Sporting Life» üzerine bir röportaj. 1930-39 arasında Sovyet sinemasının durumu üzerine, bir «yeni den değerlendirme» denemesi yer almaktadır.

«İtalyan Sinema Enstitüsü» nun organı «Bianco e Nero» nun son çıkan Nisan 1962 tarihli 4 üncü sayısında İtalyan belgelik filimleri üzerine eleştirme ciller ve rejisörlerin katıldığı bir tartışmadan başka, «Cahiers»nin yukarıda sözü edilen «İtalyan sineması» özel sayısında Fernando Di Giannamatteo'nun uzunca bir yazısı bulunmaktadır. Di Giannamatteo bu fırsatı yararlanarak aynı zamanda «Cahiers» eleştirmecilerinin tutumundaki acayıllığı da ortaya koymaktadır. Derginin daha önceki Mart 1962 tarihli 3 üncü sayısında yer alan en önemli yazı, İkinci Dünya Savaşı sırasında muvafakat hareketlerinde Avrupa sinemasının tutumunu ele alan incelemedir. Fransa, Danimarka, Çekoslovakya, Norveç ve Hollanda'daki «muvafakat sineması» yazıda topluca gözden geçirilmiştir.

yaygaraya kızmaktan, bir yandan da gülmekten kendilerini alıkoyamadılar.

Gürültüye
sebep olan
oyun

Eserde birkaç tiple alay edilmekte. toplum düzeninin bazı sakat yanları ortaoyunu mizahı içinde ortaya konmaktaydı. Amerika'dan dönmüş züppe bir doktor, bin türlü karışık işlemlerle girip çıkan bir politikacı, zavallı, zayıf kişilikli, bürokrasiyi sembolize eden bir küçük memur, saf, sohta bir resmî daire kapıcısı kadın bozgu'cu bir serseri ve nihayet vatandaş Arif Efendi.

Oyunun kaba anlamıyla konusu, «Vatandaş Arif Efendi» nin bütün bu tiplerden çektiği ler, sonunda da bu yüzden ölüp gitmesiydi, diye özellenebilir. Burada oyunun sanat de

ğeri üzerinde durmayacağız. Yalnızca ilginç çekiç olmadığını belirtmekle yetenelim. Özüne ve politik tutumuna gelince, oyundaki konuşmaların ne esprisiz ve ne de öz bakımından günlük gazetelerde her gün rastladığımız fıkralardan en küçük bir ayrılığı yoktu. Komünist olduğu iddia edilen serseri bozgu'cu tipi ise, başarisiz çizilmiş olmakla birlikte, kendisiyle alay edilen bir kişiliği canlandırıyor. O da iyi vatandaş Arif Efendiyi aldatan, rahatsız eden, hattâ ölme sine sebep olan öbür tipler gibi olumsuz bir insan olarak gösteriliyor, hievediliyordu.

Komünistlerle alay eden bir esere komünizm propagandası yapıyor diye hücum etmek, öyle sanıyoruz ki garipliğin sınırlarını da aşan en azından alıkaç bir davranıştır. Böyle bir davranışın ciddiye alındığı bir

başka ülke daha göstermek mümkün değildir. Ama nedir ki sorunu bu açıdan ele almak fazla iyi niyetlilik olur. Gerici basın, komünist olsun olmasın her ileri davranışa komünist tir diye hücum ederek, Türkiye'de son aylarda hızla gelişmekte olan sosyalist eğilimi sindirmek, korkutmak, devlet organlarını da aldatmak istemektedir. Ancak her defasında olduğu gibi, bu defa da devrimci anlayışın gücü, ve yargı organının tarafsız yargısı sonunda kamu oyu kimin aldandığını açıkça görecektir.

Patron
oyunu

Devrimci basına gelince, günlük gazetelerimizin bütün bu olup bitenler karşısında gerektirdiği gibi davrandıkları söylenemez. Bu çeşitten olayları dikkatle izleyen gazeteler bile

Erdek'e bir muhabir yollamakta nedense pek nazlı davrandılar. Gelen haberleri de pek ihtiyatlı bir dille vermeyi unuttular. Ama yine de bütün ilerici basının, birisi hariç tutularak, gerçekçi bir görüşle hareket ettiklerini belirtmeliyiz.

İçlerinden yalnız birisi, Bahallin genç patronu Bedii Faik'in gazetesini, okuyucularını oldukça şaşırttı. Erdek olaylarının hemen ardından Dünya'da çıkan bir yazı, olup bitenleri tarafsız bir gözle anlatıyor, sonra da oyunu baltalayan gericilere çatıyordu. Ancak, birkaç gün sonra birinci sayfa da verilen çerçeveye içine de ki küçük bir yazıyla, birkaç gün önceki haber ve yorumdan dolayı özür dileniyordu. Olayın içyüzü şuydu: Söz konu

NASIL ÇILDIRILIR?

Ve nihayet Almanya Nazileştiriliyor

31 Temmuz'da hücum kotaları Al... Nazi Partisinin bütün mem... gubelerini bastılar. 29... da daha altı aya önce... itidara gelmesini sağla... ideri Hugenberg hükü... etti. Hugenbergin ar... partinin «kend i isteği... feshettiğini bildirdi...

Nazi Partisi tek ba... ve 14 Temmuz'da şü... kanıdır:

«Alman İşçileri Nasyonal Sos... Partisi, Almanya'nın tek si... partisidir.

«Başka bir partiyi devam et... çalışan veya başka bir... çalışın her hangi... üç yıla kadar hapis ce... cezalandırılır.»

Almanya'da tek par... bir devlet kurulmuş... her hemem hiçbir... karşılaşmadan hem... demokratik yetkil... ancak dört ay...

Sindikalar kapatılıyor

"Daha önce gösterdiği gibi... genel grev ile emekçilerini... bir zamanlar Kapp'in... darbesi teyebbüsü... çıkarılan sendikalar, siyasi... devletleri... ortadan kaldırıldı... bundan önce sendika... oyun oynandı:

Yarın yüzyıldan beri, 1 Ma... ve Avrupa işçileri için... kutlan... Nazi hükümeti, darbe... önce, işçileri ve lider... için 1 Mayıs... resmen «Millî Çalış... ile etti ve bu günü... o zamana kadar gö... kutlamağa hazır... kendilerini... ve bu günü... hükümetle işi... Almanya'nın dört... sendika başkanları... Berlin'e getirildiler; bin... Nazi rejiminin işçi... belirtildi. Goeb... Tempelhof'a, Almanya'nın... kadar görmediği bir gö... Bu gösteriden önce...

Bu... yapılandıktan hemen... Dünya gazetesine gelen... Bedil Faik'le konuş... genç oyuçuların... inandır... patron, «Vatandaş... metninin Mosko... kadar derin düşün... Onun emriyle... ettiğimiz özür... hemen yayınlan... birkaç gün sonra,...

işçi temsilcilerini kabul eden Hit... kendilerine şunları söyledi: «İh... Alman işçilerine karşı yü... neltildiği iddiasının ne kadar yalan... göreksiniz. Gerçek, bunun tamamıyla aksi... dir.» Sonra Tempelhof'ta toplanan... yüzbin işçiye hitaben de Hitler şü... «İşe şeref, iş... Sonra da 1 Mayıs bay... Alman işçisi şerefine yüz... yıllar boyunca kutlanacağına söz... verdi.

Aynı gece, Goebbels bu top... lanıyı o heyecanlı ifadesiyle gün... kaydettikten sonra şü... ilâve ediyordu: «Ya... işgal edeceğiz. Mu... eden pek olmayacak.»

Ve böyle de oldu 2 Mayıs'ta... bütün Almanya'daki sendika bi... naları işgal edildi, sendika mev... cutlarına el kondu. sendika teşk... lâtı dağıtıldı ve sendika lider... tevkit edildi. Aralarından ço... kadar dövüldü ve toplama kamplarına gönderil... Sendikalar konfederasyonun... Theodor Leipart ile Peter Grassmann nazi rejimiyle iş... açıklığı belirt... Buna rağmen tevkit edil...

Gerek Hitler, gerekse Dr. Ley, ilk önceleri işçilere hakları... korunaacağı konusunda temi... nat verdiler. Dr. Ley, ilk konuş... masında şunları söyledi: «İşçileri! Müesseseleriniz biz nasyonal sos... yalistler için kutsaldır. Ben de fa... bir köylünün oğluyum ve fa... bilirim. Anonim kapitaliz... min sizi nasıl sömürdüğünü bili... rim. İşçiler! Size yemin ediyorum ki, yalnız mevcut haklarınızı koru... makla kalmayacak bunları daha... genişleteceğiz!»

Bu nazi sözünün nasıl tutul... duğu üç hafta sonra anlaşılacaktır: Hitler yeni bir kanun çıkararak toplu sözleşmelere son verdi, gre... vi yasakladı.

Hitler, Roehm'ü «temizliyor»

Hitler, gerek işçilere gerekse dış... siyasetine daha «meşru» bir vech... vermek için Reichstag't feshede rek yeni seçimeye gidilmesine ka...

meleri ile ilgili olarak Dünya'nın Bandırma muhabirinden alın... bir haber yayımlandı. Haber, yine tarafsızdı ve Bedil Faik'in kuzgunlğundan haberi... yazılışları müdürü tara... fından gazeteye konmuştu. Genç patron haberi okuyunca, küplere bindi. Bandırma mu... habirinin işine son verildi. Da... ha önemlisi, aynı gün gazete mensupları Bedil Faik'in imza... sını taşıyan bir genelge aldı. Bu genelgeye göre, gazete de sosyalist bir anlam taşıyan işçi hareketlerine sık sık yer... verilmesi uygun görülmemek... teydi...

rar verdi. 12 Kasım 1933 te ya... pılan seçimlerde kayıtlı seçmenler... den % 96 sı seçime katıldılar ve... bunlardan % 95'i nazileri destek... lediler. Seçimlere tek liste halinde... giren nazi partisi, Reichstag'ın 661 üyeliğini aldı. Bundan sonra sıra, nazi partisinin içindeki muhalif... le gelmişti. Zira S.A. ların başka... roehm ve arkadaşları Hitler'in «sosyalizm» ini tenkit ettikleri gi... bi S.A. lar ile ordu arasında da rekabet vardı. Ordu da, S.A. ların devlet içinde ikinci bir kuvvet... olmasından hoşlanıyordu. Hitler fırsatın faydalanmak istedi, ordu... nun bu hoşnutsuzlğuna, siyasi muhaliflerini ortadan kaldırmak için kullanacaktı. Fakat ordu, bu kanlı işte ellerinin kirlenmesini istemiyordu. S.A. ları, Hitler, Goerring ve Hommler, S.S. ler yardımıyla «stasfiye etmeliydi». 30 Haziran günü Hitler ve arkadaş... ları uzun bir otomobil kafilisiyle Münih'ten Wiessee'ye hareket et... tiler. Orada Roehm ve arkadaşla... rını «Hansbauer» otelinde uyur ken buldular. Uyanış feci oldu. Silahla S.A. larının başkanı bo... monesüel Edmund Heines, bir... likte yattığı delikanlıyla yatağın... dan alındı, otciden çıkarıldı ve Hitler'in emriyle hemen öldürül... dü. Sonra Hitler, Roehm'ün oda... sına girdi, eski mücadele arkada... şına son bir «iyilik» olarak intihar etmesi için masasının üstüne bir silâh bıraktı. Fakat Roehm taban... cayı kullanmak istemedi ve «Eğer öleceksem, Adolf öldürsün beni» dedi. Bunun üzerine iki S.S. suba... yı odaya girerek tabancalarını Roehm'e boşalttılar.

Bu kanıt hafta sonunda ölü... rümler sadece S. A. şefleri değil

di. 30 Haziran sabah, sivil giyin... miş bir S.S. birliği Weimar Cum... huriyet'inin son uşakını entrikaçı... general von Schleicher'in kapısını... çaldı. General kapıyı açmaz... eşikte öldürüldü; olup biteni anla... mak için kapıya gelen eşi de aynı... şkıbete uğradı. Schleicher'in dos... tu General Kurt von Gregor da aynı... akşam öldürüldü. Berlin'deki... evinde tevkit edilen, bir zaman... lar partinin «iki numaralı» başka... nı» olan Gregor Strasser de Goe... ring'in emriyle tevkit edilip gö... türüldüğü Gestapo zindanında öl... dürüldü. Hitler'in kabinesinde baş... bakan yardımcısı olan Von Papen... daha talihli çıkmış, kurtulmuştu. Fakat oir S.S. birliği Papen'in ya... zihanesini yağma etti. sekreteri... Bose, yazıhanesinin başında öldü... rüldü; Papen'in en yakın arkadaşı... Egar Jung birkaç gün sonra Ges... tapo tarafından tevkit edilerek... hapishanede icabına bakıldı. Pa... pen'in bir başka arkadaşı, Katolik... Hareket şefi Erich Klausener, Ulaş... ırma Bakanlığında odasında öl... dürüldü. Papen bütün bunları Goe... ring'e şikâyet için gittiğinde, ken... di ifadesiyle «kapı önüne kondu». Daha sonra evinde hapsedilerek et... rafı tepeden turnağa silâhlı S. S. lerle çevrildi. Fakat bütün bunlar... sırasında başbakan yardımcılığı... ünvanını muhafaza eden gölünç... Von Papen, yeni durumunu da kolay... lıkla hazmetti ve bir ay sonra, nazilerin kendisini Viyana orta... elçiliğine tayin ederek verdiği ye... ni görevi de kabul etti. Hitler 13 Temmuzda «kukla Reichstag» ta... yaptıği konuşmada 61 kişinin öl... dürüldüğünü açıkladı. Bunlardan... 19'u «S.A. ların yüksek kademe... sine mensuptur»; ayrıca 16 kişiden... 13'ü «tevkif sırasında mukavemet... ederken öldürülmüştür», 3 ü «int... har etmiştir» ki, bununla toplam 77... ye varıyordu Paris'e sığınanların...

yayımladıkları «Beyaz Kitap»... ise, 401 kişinin öldürüldüğü belir... tiliyor. Fakat yalnız 116 sının hü... viyeti teşhis edilebiliyordu. 1957... de Münih'te görülen dâvada ise... «1000 den fazla» insanın öldürül... düğü ileri sürülmüştü

Almanya'nın nazileştirilmesi

Bu kanlı temizleme hareke... tinden sonraki, tedhis havası için... de, Almanya'daki bütün müesse... selerin (üniversite adliye, gençlik... teşküllerini, ordu...) nazileştirilme... sine başlandı. Yahudi asıllı o... duğu ileri sürülen dünya çapında... birçok bilim adamları ve prof... sörler ya toplama kamplarına tık... dı ya da memieketten kaçtı. Zaten... hür düşüncüye ve kültüre karşı... girişilen barbarca hareket 10... yıta Berlin'deki büyük meydana... yapılan büyük bir törenle kitap... rın yakılmasıyla başlamıştı; naz... ler uygarlığa karşı giriştikleri... vâga şöyle başlamışlardı:
«Sınıf mücadelesine ve mater... yalizme, milletlerin birliğine ve... idealist felsefeye karşı mücade... le için: Karl Marx'ın ve Troçki'nin... kitaplarını ateşe veriyorum,
«Ahlâkın çöküşüne ve dejene... re olmasına karşı mücadelede, ailenin ve devletin korunması için: Heinrich Mann, Ernst Glaeser, Erich Kastner'in kitaplarını ateşe veriyorum.
«İnsan ruhunun asaleti adı na: Sigmund Freud okulunun ki... taplarını ateşe veriyorum.
«Tarihimizin tahrifine karşı mücadelede, geçmişimize saygının sağlanması için: Emil Ludwig'in kitaplarını ateşe veriyorum.
«Büyük savaşın askerine kar... şı işlenen edebi ihanetle mücade... le için: Erich Maria Remarque'nin kitaplarını ateşe veriyorum.»

— SON —

TÜRKİYEDE KÖY ENSTİTÜLERİ!

Yazan: Fay KIRBY

Yabancı gözülle Köy Enstitüleri.

Bu konuda yapılmış en geniş bilimsel araştırma Kirby, «Köy Enstitüleri Kemalizm prensiplerine dayanılarak bir yandan batı uygarlığını anlama, diğer yandan da bu uygarlığa geçişin yollarını Türk toplumunun kendi ihtiyaçlarına göre bulma fikrinin bir zaferi olmuştur...» diyor

Bu zaferin karanlık çıkarlar uğruna nasıl çamurlara bulandırıldığının yüz kızartıcı hikâyesini bu kitapta bulacaksınız:

IMECE Yayınları 2 390 sayfa, 15 Lira P.K. 373 — Ankara adresinden ödemeli istenebilir, Ankara da Bilgi, Berkalp, İstanbul'da Elif, Gençlik, İnkılâp, Roma... tabeylerinde satılır.

YÖN — 074

BASIN A — 2400 075

Çıkar Yol Sosyalizmdir

Sadun Aren

Birkaç zamandanberi, kamu oyunda, vergi reformu, toprak reformu iktisadi devlet teşekküllerinin reorganizeasyonu gibi çeşitli konularda canlı bir tartışma cereyan etmektedir. Bu tartışmaların mâna ve mahiyetlerini anlayabilmek için, bunların esas itibariyle bir sistem tartışmasının tezahürleri olduğunu gözönünde tutmak lâzımdır. Gerçekten bu vesile ile asıl tartışılan konu, memleketimiz için, esas itibariyle sosyalist (kamu sektörünün hâkim olduğu) model mi, yoksa kapitalist (özel sektörün hâkim olduğu) model mi kabul edeceğimiz meselesidir.

Vergi reformunun anlamı

Evvelfâ vergi reformu meselesini ele alalım. Bilindiği gibi İstanbul'daki vergi reformu Komisyonunun raporuna önemseyen bir kısım insanlar, yüksek gelirli kimselerin düşük oranlarda vergilenmesini istemektedirler. Bu düşük vergi oranı, tekli edilen yatırım indirimi ve diğer usullerin bir sonucudur. Bu fikrin taraftarları vergi yüklerindeki hafifletmeden dolayı, yüksek gelirli sahiplerinin şevke gelerek daha fazla tasarruf ve yatırım yapacaklarını ileri sürmektedirler. Bu iddia, yalnız özel sektör yatırım (ve tasarrufları) için ve bu da bazı şartlar altında, doğru olabilir. Fakat memleketteki toplam yatırımlar (özel + kamu yatırımları) bakımından doğru değildir. Çünkü, bilindiği gibi, insanların ve özellikle yüksek gelirli olanların istihlakleri aşağı doğru elâstik değildir. Diğer bir deyimle, zengin kimse her hayat standartlarını (yemelerini, içmelerini, eğlenmelerini) abıttıkları seviyenin altına düşürmezler. Hal böyle olunca, sağlanan, csk vergi indirimleri ve sair avantajlar, bu kimselerin yapacakları toplam tasarrufu — ki toplam gelirlerinden toplam istihlakleri çıkmamak suretiyle bulunur — arttırmaz sadece bunun kamu sektörüne vergi yolu ile giden kısmı olur.

Demek oluyor ki, bu tip bir vergi reformu, ancak ve sadece, ekonomimiz, esas itibarıyla, özel sektöre dayatılmak istendiği takdirde, verinde bir tedbir olabilir. Ekonomimizin, esas itibarıyla kamu sektörüne dayanmasını isteyenler için ise, özel sektöre tãvizler veren bir vergi sistemine lüzum yoktur.

Özel sektöre tãviz veren bir vergi sisteminin, kamu sektörü yatırımlarını azaltırken, özel sektör yatırımlarını aynı miktarda arttırmaması ve böylece toplam millî yatırımların azalmasını neticesini vermesi de mümkündür. Bu takdirde böyle bir vergi reformu, bahis konusu her iki sistem bakımından da, memleket için zararlı olmuş olur. Biz, yukarıdaki tahlilimizde, gerçekleşmesi pekâlâ mümkün olan bu ihtimali hesaba katmadık.

Ağalar niçin korunuyor?

Toprak reformu için de aşağı yukarı aynı şeyler söylenebilir: Toprak reformuna taraftar olmayanların, ya da aynı kategoriye sokulacak kadar sahi bir re-

forma taraftar olanların temel iddiaları şu dur: Büyük çiftlik işletmeleri, küçük köylü işletmelerine nazaran daha verimlidir. Köklü bir toprak reformu, büyük çiftlikleri ortadan kaldıracak ve ziraate küçük köylü işletmelerini hâkim kılacaktır. Bu ise, aşikâr olarak, ekonomik bakımdan arzu edilen bir netice değildir.

Buna karşılık, toprak reformuna taraftar olanlar, bunun ekonomik yanından ziyade, sosyal ve siyasal yanının önemli olduğunu öne sürerler. Gerçekten, arazi reformu yapıp ağalık sistemi bütün kökleriyle birlikte sökülüp atılmadıkça, köylülerimizi kalkındırma, köylülerimizi kimliklerine kavuşturmuş medeni insanlar yapmağa imkân yoktur. Bütün çıkarı mevcut düzeni devam ettirmekle olan ağa, köyde bulduğukça, her değişikliğe karşı duracak köye gönderilecek öğretmenin, doktorun, ziraat memurunun ve ilâ karşısına dikilecektir.

Meselenin, reformun tek mahzuru olarak gösterilen, ekonomik yanı ise, kooperatifiçiliğin çeşitli imkânlarından faydalanarak kolaylıkla çözümlenebilir. Yani, küçük köylü işletmeleri, kooperatifler halinde teşkilatlanarak, büyük çiftliklerin avantajlarını sağlıya bilirler.

Toprak reformuna karşı olanların, bu red dedilmeleri imkânsız metodları bilmemelerine imkân yoktur. O halde, tartışmanın asıl sebebi, ziraatte, sosyalizmin müttefiki bir kooperatifiçiliğin mi, yoksa kapitalizmin müttefiki toprak ağalığının mı hâkim olacağı meselesidir.

İktisadi Devlet Teşekküllerinin reorganizeasyonundaki tartışmanın özü de ayndır: Eğer Türk ekonomisi, esas itibarıyla kamu sektörüne dayanacaksa, elbette ki, iktisadi devlet teşekküllerinin bu maksada en etkili bir şekilde hizmet edecek tarzda teşkilatlanması lâzımdır. Buna karşılık, özel sektör taraftarları, İktisadi Devlet Teşekküllerine büyük bir önem vermeyecek ve dolayısıyla bu günlük durumlarında büyük değişiklikler ya pılmasına lüzum görmeyeceklerdir.

Sistemin adını koyalım

Esas itibarıyla sistem meselesine dayanıp bu tip tartışmaların örnekleri, hiç şüphesiz yok ki, yukarıda temas etmiş olduklarımızdan ibaret değildir. Toplum hayatını ilgilendiren her konu, mahiyet ve önemine göre, az veya çok hararetle tartışılmaktadır.

Sistem meselesinin böyle, hattâ bazan teferruat sayılacak münferit meseleler verileriyle tartışılması, bir çözüme erişmek bakımından, en iyi yol olmamakla beraber, elbette ki faydalıdır. Böylece, hiç değilse, hep belli çıkarlara hizmet eden usul, kaide ve teşkilât şekilleri sağduyunun ölçüsüne vurulmuş olmaktadır. Ancak meselelerin böyle tek tek tartışılması, her zaman, temeldeki asıl sistem meselesini görmeye veya doğru olarak görmeye elverişli olmuyabilir.

Bu sebepten, sistem meselesini en genel hatları ile de olsa, sık sık hatırlamak çok faydalıdır. Bilindiği gibi, memleketin iktisadi gelişmesi, esas itibarıyla kapitalist modele göre olacak, yani özel sektöre terkedilecekse,

yapılacak şey, bu hizmeti görece zenginleri yaratmaktır. Çünkü, madem ki iktisadi gelişme, yani fabrikalar kurmak işi özel şahıslara terkedilmiştir, bazı insanların zengin edilmeleri lâzımdır ki, bu vazifeyi görebilsinler. Demek oluyor ki, özel teşebbüs eli ile kalkınmak, zarurî olarak her mahallede birkaç mil yoner yetiştirmeğe yönelecektir. Milyonerler yetiştirilmenin tatbikatındaki yolu ise, vergi, para — kredi ve fiyat politikalarının, çeşitli tahsislerin ve ihalelerin ve sair kontrol vasıtalarının belli bir zümreye fahiş kârlar sağlıyacak şekilde idaresidir. Böylece, belli bir zümrenin elinde sermaye terakümü etmiş olacaktır. Buna kapitalist sermaye terakümü denir.

Akillanmıyacak mıyız?

Aşikârdır ki, böyle bir sermaye terakümü, büyük halk kitlelerinin sıkıntıya katılmaları sayesinde mümkün olmaktadır. Ancak halk, böyle bir sermaye terakümünü, haklı görmediği için, hoş karşılamaz. Eğer memlekette, az çok da olsa, bir demokrasi varsa, karşı koymağa ve bu gidişi durdurmağa çalışır. Hem büyük bir azınlığın elinde sermaye terakümü için büyük halk kütlesini mahrumiyet içinde tutmak, hem de bu büyük kitleye oy hakkı ve ifade hürriyeti tanımak, olacak şey değildir. Böyle bir durumu devam etmesine imkân yoktur. Bu sebepten dolayıdır ki, zamanımızda kapitalist sermaye terakümü (yani özel sektör eli ile kalkınma) ancak demokratik hakların tanınmadığı faşist bir siyasal rejim altında olabilir. (Bugünkü İleri memleketlerde kapitalist sermaye terakümünün demokratik hakların henüz tanınmamış olduğu devirler de ve bir de sömürgecilik sayesinde mümkün olduğu hatırlanmalıdır.) Halbuki memleketimiz için faşizm mümkün, ya da bahis konusu olamayacağına göre, bu yol çıkar yol değildir. Olaylar, bu düşünceleri doğrulamaktadır: Biz

Memleketimizdeki son 10 — 12 yıllık lindiği gibi, halkçı bir tarafı olmasına rağmen, Demokrat Parti iktidarı, esas itibarıyla özel sektör eliyle iktisadi kalkınma denemesidir. 27 Mayıs İnkılabı da bu denemenin, (her mahallede 15 milyon yetiştirme sistemi nin) iflâsının bir neticesidir. Bu noktadan yeteri kadar anlaşılmasını, üzüntü vericidir. Bu hususta tereddüdü olanların, İnkılabın ilk günlerinde, gazetelerde en çok yazılan ve okunan havadiserin Anayasa meselelerinden ziyade, sâkıtların servet meseleleri olduğunu hatırlamaları lâzımdır. Kaldı ki, Demokrat Parti idaresini demokratik hakları çiğnemeye sevkeden sebep de, takip etmiş olduğu ekonomik sistemdir. Gerçekten, bir halk hareketiymiş gibi başlayan ve sevilen Demokrat Parti idaresi, özel sektörü esas aldığı için, birkaç sene içinde bütün cazibesini kaybetmiş ve 1955 ten itibaren bir baskı idaresi olmaya başlamıştır.

Kısacası, Anayasada sosyal adaletin yer aldığı, şekli de olsa, demokratik hakların yerleşmekte ve gelişmekte olduğu memleketimizde, kapitalist (özel sektöre dayanan) gelişme sisteminin başarılı olmasına imkân yoktur. Çünkü bu sistem, ne kadar tãdil edilirse edilsin, esas itibarıyla yukarıda tasvir ve 1950 — 60 devresinde tecrübe ettiğimiz iktisadi modelden mânidâr bir ölçüde ayrılmayı yacak, yine onun tekrarı olmak mecburiyetinde kalacaktır. Yine de denemek istendiğini gördüğümüz bu yol, çıkar yol değildir. Çıkar yol, böyle gelişmelerden arık olan sosyalizmdir.

YÖN

'e Abone olunuz

Abone yazınız